

Závěrečná evaluační zpráva projektu Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci a respektu

Mgr. Barbora Matysová

PESTRÉ IDENTITY

v kosmopolitní Praze

INTERKULTURNÍM VZDĚLÁNÍM
k toleranci a respektu

„Praha v roce 2030 je samozřejmě krásná, je zdravá a pohodlná pro život a práci. Je spolehlivá, stabilní a bezpečná díky sociální vyrovnanosti systému evropských hodnot. Praha je zábavná jako živoucí kulturní centrum střední Evropy.“

Vize Prahy, Strategický plán hlavního města Prahy, 2016

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Projekt INTERKULTURNÍM VZDĚLÁNÍM A PROŽITKEM K TOLERANCI A RESPEKTU (CZ.07.4.68/0.0/0.0/15_005/0000061) je spolufinancován Evropskou unií. Cílem projektu je vytvoření vzdělávacího programu pro žáky pražských gymnázií a středních škol, který tematizuje Prahu jako tradičně kosmopolitní město tvořené pestrou směsicí obyvatel rozličných národnostních, kulturních či sexuálních identit.

Anotace

Závěrečná evaluační zpráva je výstupním dokumentem klíčové aktivity č. 4 Evaluace. V dokumentu je věnován prostor jak popisu projektu, tak teorii a metodice evaluace, samotné analýze i doporučením pro navazující projekty podobného typu. V analytické části je věnován velký prostor kvalitativním výsledkům a to proto, že evaluace byla postavena zejména na kvalitativní metodologii. Evaluace projektu se opírala o dotazníkové šetření mezi žáky, diskuzní skupinu s žáky a pedagogy, peer to peer setkání pedagogů, zúčastněné pozorování, rozhovory s pedagogy zúčastněných škol i samotné komentáře členů projektového týmu.

Informace o projektu

V rámci projektu poskytneme žákům pražských gymnázií a středních škol vzdělávací program, který tematizuje Prahu jako tradičně kosmopolitní město tvořené pestrými směsicí obyvatel rozličných národnostních, kulturních či sexuálních identit.

Jak se vyvíjelo vzájemné soužití Pražanů? Kdo všechno v Praze žije dnes a co o sobě vlastně víme? Odpovědi na tyto otázky žáci hledat prostřednictvím aktivit, které kombinují zážitkovou pedagogiku s projektovou výukou. Projekt je zaměřený na prevenci xenofobie, rasismu a homofobie.

(CZ.07.4.68/0.0/0.0/15_005/0000061)

Realizátor: Multikulturní centrum Praha, z.s., Náplavní 1, Praha 2

Realizace projektu: 1. 9. 2016 - 30. 6.2018

Donor: Evropské strukturální a investiční fondy, Operační program Praha - Pól růstu ČR

Klíčová slova: normalita, identita, menšiny, stereotypy, projektová výuka

Koordinátor: Jan Dítko, jan.ditko(et)mkc.cz

Obsah

Závěrečná evaluační zpráva projektu Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci a respektu	1
Úvod	5
O projektu	6
Cíl projektu.....	6
Aktivity projektu	6
Výstupy projektu.....	7
Teorie evaluace	8
Očekávané dopady projektu dle projektové žádosti.....	8
Inovativnost projektu	9
Popis realizace projektu	11
Fáze projektu	11
Metodika evaluace projektu	13
Nástroje evaluace	13
Limity evaluace projektu	14
Role evaluátorky projektu	14
Shrnutí evaluačních výstupů	15
Dotazníkové šetření	15
Shrnutí analýzy vstupních dotazníků	15
Shrnutí analýzy výstupních dotazníků	16
Vzkaz na konec	17
Průběžná zpětná vazba během realizace projektu	17
Diskrepance hodnocení průběžné zpětné vazby po workshopech a závěrečným hodnocení v dotaznících formou vzkazu na konec.....	17
Rozhovory s pedagogy	18
Společné setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu	19
Peer to peer setkání učitelů	21
Zúčastněné pozorování	23
Dílní výstupy evaluace	24
Dotazníkové šetření	24
Kontext dat a specifikum dotazníku	24
Vyhodnocení vstupních dotazníků pro zapojené školy	26
Vyhodnocení výstupních dotazníků pro zapojené školy	30
Vzkaz na konec	36
Průběžná zpětná vazba během realizace projektu	41

Rozhovory s pedagogy.....	42
Společné setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu	45
Peer to peer setkání učitelů	48
Zúčastněné pozorování	53
Doporučení pro další navazující projekty podobného typu	55
Závěr.....	57
Zdroje	58
Seznam tabulek a obrázků.....	58
Literatura	58
Internetové zdroje.....	58
Přílohy	59
Průběžná zpětná vazba.....	59
Vstupní dotazník pro žáky zúčastněných škol	61
Výstupní dotazník pro žáky zúčastněných škol	65
Scénář polostrukturovaného rozhovoru s učiteli zúčastněných škol.....	73
Scénář společného setkání učitelů a žáků nad projektovými metodami	74
Scénář peer to peer setkání s pedagogy zapojených škol.....	75

Úvod

Dokument Závěrečná evaluační zpráva projektu Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci a respektu je závěrečným shrnutím všech evaluačních činností během realizace této klíčové aktivity. Evaluace v projektu probíhala od ledna 2018 do června 2018 (01 – 06/ 2018) Dokument je především určen realizačnímu týmu projektu a dále donorovi projektu.

Vzhledem k tomu, že aktivita evaluace započala v posledním pololetí projektu, jedná se z větší části o evaluaci dopadovou, tedy zhodnocení projektu na jeho konci žáky a učiteli. Procesní evaluace probíhala v průběhu projektu pomocí zpětných vazeb žáků a učitelů po jednotlivých setkání ve škole a pak také cestou průběžných konzultací se zapojenými pedagogy. Evaluace procesu projektu jsme se pak dotýkali na závěrečném peer to peer setkání s pedagogy.

V požadavcích na evaluaci byla aktivita rozdělena do dvou základních okruhů. Těmi jsou následující:

- Evaluační setkání pedagogických pracovníků (evaluace procesu)
 - smyslem setkání bylo uzavření a zhodnocení spolupráce a nastavení budoucí spolupráce
 - sdílení pedagogických pracovníků (tzv. peer to peer)
 - cílem setkání bylo tedy také seznámení s průběhem projektu na jednotlivých zapojených školách a inspirace napříč školami

- Evaluace projektu (evaluace dopadu)
 - cílem bylo celkové zhodnocení dopadu metodiky cyklu dílen na žáky SŠ a pedagogické pracovníky (Co si z dílen odnáší? Jak vnímali program? Bylo to pro ně přínosem? Co je zaujalo a proč? Čím se program lišil od ostatních hodin multikulturní výchovy? Zvýšila se jejich informovanost o tématech spojených s multikulturní výchovou?).

Evaluace dopadu byla zajištěna pomocí

- dotazníkového šetření (sběr mapovacích dotazníků na zapojených školách na začátku a na konci projektu a hodnotících dotazníků na závěr každé realizované projektové aktivity)
- rozhovorů s pedagogy zapojených škol (výběr pokryl všechny tři stupně škol - Střední školu, Střední odborné učiliště a gymnázium)
- a na společném setkání učitelů a žáků nad projektovými metodami

O projektu

V rámci projektu byl žákům pražských gymnázií a středních škol poskytnut vzdělávací program, který tematizuje Prahu jako tradičně kosmopolitní město tvořené pestrými směsicí obyvatel rozličných národnostních, kulturních či sexuálních identit.

V interaktivních workshopech na téma migrace, soužití Romů s majoritou, postojů k subkulturám či sexuálním menšinám se žáci seznámili s pojmy jako je identita, národ, majorita či menšina. Lektory byli vedeni k porozumění mechanismům vzniku negativních stereotypů, roli médií v tomto procesu a uvědomí si historické proměnlivost hranic mezi normalitou a jinakostí.

Žáci též získali možnost účastnit se tematických procházek a exkurzí do institucí, jako je Centrum současného umění DOX, Centrum audiovizuální historie Malach, Společnost pro queer paměť či Integrační centrum Praha a další.

Jednou z částí projektu byla realizace vlastních žákovských projektů. Jejich smyslem bylo podnítit žáky k samostatnému zpracování některého z témat vzdělávacího programu a rozvíjet jejich poznání a zkušenosti praktickou činností a experimentem. Výstupy žákovských projektů byly představeny na závěrečné prezentaci projektů v Centru současného umění DOX.

Vzdělávací program doplňoval vzdělávací oblast *Člověk a společnost* či *Společenskovední vzdělávání*, případně průřezová témata jako *Občan v demokratické společnosti*, *Multikulturní výchova*, *Mediální výchova* či *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech*.

Cíl projektu

Cílem projektu je rozvoj kritického myšlení a argumentačních dovedností žáků za využití nejnovějších trendů v interkulturním vzdělávání, osobnostně sociální výchově a zážitkové pedagogice.

Aktivita projektu

Základní aktivitou projektu byl vzdělávací program pro žáky pražských gymnázií, středních škol učilišť.

Mezi aktivity vzdělávacího programu patřily následující:

1. **Série workshopů** se zaměřením na klíčové pojmy: normalita, identita, stereotyp. Význam, obsah a proměnlivost těchto pojmů byl odhalován prostřednictvím debat

o demografickém vývoji pražské populace, historických proměnách vztahů menšin s českou majoritou a informování o uprchlické krizi v médiích. Smyslem workshopů bylo probudit v žácích zájem o problematiku soužití menšin s majoritním obyvatelstvem a využít jej pro realizaci vlastních projektů o těchto tématech.

2. Participativní plánování žákovských projektů mělo žákům i učitelům přinést unikátní možnost vyzkoušet si skupinové plánování za využití technik strukturovaného brainstormingu. Pomocí participativních technik si žáci konsenzuálně zvolili téma projektu, promysleli jeho zaměření i formu zpracování a podrobně rozplánovali jeho realizaci včetně dílčích aktivit, rozdělení kompetencí a stanovení harmonogramu.

3. Realizace žákovských projektů byla ideální příležitostí k rozvoji některých klíčových kompetencí, které absentují ve frontální výuce: především kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské či pracovní. Žáci pracovali skupinově za supervize pedagoga, výstup projektu měl vždy přesah do veřejného prostoru. Pojetí projektové výuky bylo úzce provázané s konceptem tzv. aktivního občanství s cílem přinést žákům příležitost prakticky si vyzkoušet zapojení do veřejného života.

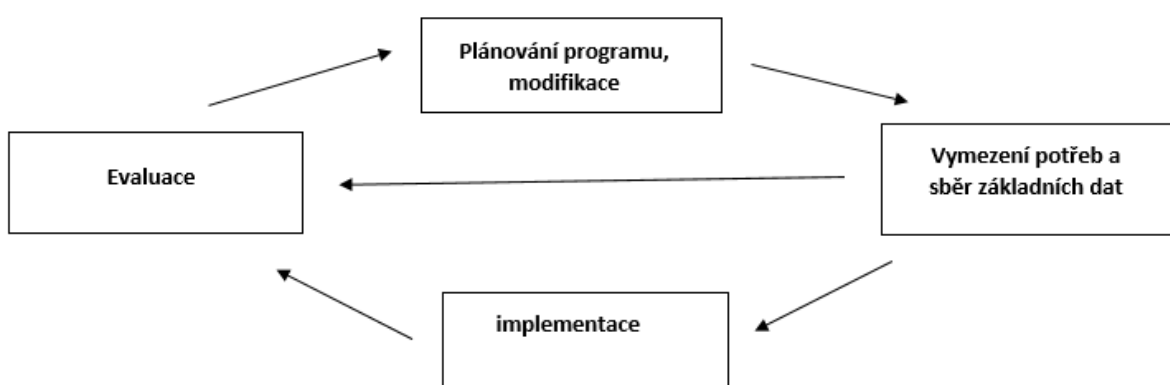
4. Vzdělávací modul pro učitele. Součástí vzdělávacího programu byl rovněž vzdělávací modul pro pedagogické pracovníky zaměřený na posílení kompetencí v oblasti multikulturní výchovy a projektového vzdělávání. V rámci této aktivity proběhly dva vzdělávací semináře pro učitele v projektových metodách, kterých se zúčastnilo **15** učitelů. Některé z dalších aktivit projektu se účastnilo celkem 22 učitelů.

Výstupy projektu

- [Metodika cyklu dílen](#): Pestré identity v kosmopolitní Praze
- [Handout pro žáky](#): Soubor poznatků z cyklu dílen
- Závěrečná evaluační zpráva se souhrnem všech vyhodnocení
- [Příručka dobré praxe](#) v oblasti interkulturního vzdělávání
- [Webová galerie](#) žákovských projektů
- [Tisková zpráva](#) o závěrečném setkání v Centru současného umění DOX

Teorie evaluace

V níže uvedeném schématu pozorujeme obecnou logiku implementace projektu. Jde o cyklický proces, kdy na začátku dochází k plánování programu/projektu, dále vymezení základních potřeb a možností implementace (vlastní tvorba metodiky projektu), následně samotná implementace a posléze její evaluace, která je vázána k počátku projektu a dává doporučení pro další vývoj, úpravy a upgrade případného navazujícího projektu. Evaluace se opírá o vstupní očekávané cíle a očekávané dopady projektu a zasazuje je do kontextu implementace, resp. toho, jak implementace vypadala. Vzhledem k tomu, že jde o inovační projekt, můžeme na základě evaluace zjistit, že byl užitečný ještě v jiných směrech nebo naopak některé předpoklady nepotvrdil.

Cyklus vývoje, implementace a evaluace, Hendl 2005

U evaluace tohoto projektu se jedná o cílenou (goal – based) evaluaci s jasně daným cílem a jasně identifikovaným konceptuálním rámcem.

Výchozím stavem je myšlen stav interkulturního vzdělávání před vstupem projektu do vzdělávání zapojených škol, tzn. jestli už nějaký podobný projekt škola realizovala a jaký zaujímá postoj k podpoře interkulturního vzdělávání na škole, o jaké jde strategie atp. Cíle intervence, resp. cíle projektu jsou již výše v dokumentu popsány.

Očekávané dopady projektu dle projektové žádosti

Projekt očekává změny v závislosti na zvolených cílových skupinách zejména v:

- schopnosti porozumění pojmům, jako jsou stereotypy, xenofobie, rasismus, homofobie, případně stigmatizace a vyloučení (u žáků)
- rozvoji čtenářské gramotnosti a kritického myšlení
- občanských a demokratických reakcích na projevy xenofobie, rasismu a homofobie) u žáků)

- osvojení si principů interkulturního vzdělávání a témat multikulturních výchovy tak, aby dokázali žáci SŠ vést k rozvíjení klíčových občanských a sociálních kompetencí (u pedagogů)

Inovativnost projektu

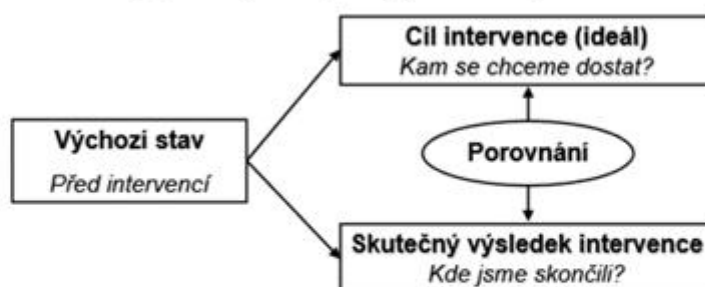
Projekt nabízí jedinečným způsobem zpracované téma *Multikulturní výchovy (MKV)* týkající se pedagogicky náročné výuky o stereotypy, rasismu, xenofobii, ba vůbec mechanismech společenské stigmatizace. Tuto komplexní látku přibližuje na konkrétních tématech (např. migrace/uprchlictví, LGBT a sexuální menšiny, Romové apod.), které si mohou žáci a pedagogičtí pracovníci SŠ v Praze sami vybrat a postupně se s ním podrobně seznamovat jak v jejích historických souvislostech, tak i v současné české, evropské a světové společnosti. Všechna témata přitom splňují nároky průřezových témat *MKV* a mají interkurikulární charakter.

Projekt dále kladl důraz na postupné předávání odpovědnosti samotným žákům středních škol. Jednalo se o aktivizační výukovou metodu, jejímž prostřednictvím si žáci osvojí potřebné občanské a sociální kompetence, včetně čtenářské gramotnosti (práce s textem, porozumění textu, ověřování pravdivosti apod.), a rozvojem vlastní iniciativy.

Při propojování současnosti s minulostí vycházíme z úspěšného projektu *Praha sdílená a rozdělená* (praha.mkc.cz), která se snaží poukázat na skutečnost, že Praha v periodě moderních dějin nebyla a ani dnes není městem jednoho národa, nýbrž prostorem sdíleným i rozděleným. Z téhož projektu vycházíme rovněž při realizaci jednotlivých tematických procházek s lektory, které považujeme za výukové médium vhodné ke zprostředkování historických příběhů zážitkovou formou.

Obrázek č. 10

Obecný princip cílených (goal-based) evaluací

Zdroj: Patton 2008; upraveno autorem

V evaluaci půjde o:

- podrobný popis implementace programu (intervence)
 - analýzu jednotlivých procesů programu
 - popis různých typů účastníků a různých způsobů účasti
 - popis, jak program ovlivnil účastníky
 - popis pozorovaných změn (nebo jejich absence), efektů a důsledků
 - popis silných a slabých stránek programu a jak o nich referují jednotliví účastníci

Popis realizace projektu

Před začátkem realizace projektu na školách bylo osloveno cca 150 pražských středních škol. Zpětná vazba byla 10 % a ve chvíli, kdy se školy zpětně ozvaly se zájmem o schůzku, domluva na spolupráci proběhla zpravidla úspěšně a spolupráce započala.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o dvouletý projekt s velmi malou personální kapacitou, byl projekt realizován ve dvou vlnách (začátek na jaře 2017 a na podzim 2017).

Fáze projektu

1. Příprava vzdělávacího programu – tvorba metodik, oslovování škol
2. Realizace cyklu dílen na školách + realizace semináře pro pedagogy
3. Realizace žákovských projektů + návazné aktivity pro žáky (procházky, debaty, exkurze)
4. Závěrečná fáze projektu – závěrečné setkání s představením žákovských projektů, evaluace

Při posledním setkání se žáci rozdělovali do projektových skupin, vybírali si téma svého projektu a pomocí brainstormingu ho konkretizovali. Každá skupina si stanovila svého lídra či lídryni a ten/ta dále komunikoval/a s metodičkou projektu o jeho realizaci.

Kromě pravidelných konzultací s metodičkou mohli žáci využít možností přednášek, exkurzí, výjezdů či komentovaných procházek ke svému projektovému tématu nebo i k tématům, která je zajímala. O pestré nabídce se starala metodička projektu.

Projektů se začalo realizovat **45** a **14** bylo dotaženo do konce.

Mezi dokončené žákovské projekty patřily následující:

- **Vzdělávání a výchova Romů** (Gymnázium Jana Nerudy)
- **Láska se na pohlaví neptá** (Soukromé odborné učiliště kadeřnické Karlín)
- **Život na táboře** (Evangelická akademie Praha)
- **Diskriminace ve světě LGBT** (Akademie řemesel)
- **Židé aneb každá mince má dvě strany** (Střední odborná škola pedagogická Evropská)
- **Boření předsudků o lidech LGBT** (Střední odborná škola pedagogická Evropská)
- **A co když jsou jiní?** (Střední průmyslová škola Zeměměřičská)
- **Romské lidství** (Soukromé odborné učiliště kadeřnické Karlín)
- **Are you sure?** (Gymnázium Přípotoční)

- ***Iker hledá práci*** (Gymnázium Arabská)
- ***Pražská Menora*** (Gymnázium Arabská)
- ***Masky světa*** (Metropolitní odborná umělecká střední škola)
- ***My o nich, oni o nás*** (Gymnázium Jana Nerudy)
- ***Duhová mapa*** (Gymnázium Jana Nerudy)

Metodika evaluace projektu

V evaluaci by mělo být uplatňováno pravidlo triangulace, tj. trojího ověřování zkoumaného jevu třemi rozdílnými metodami. V evaluaci tohoto projektu používáme čtyři metody – tři kvalitativní (polostrukturované rozhovory, společné setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu (metodou focus group, pozorování) a jednu kvantitativní (dotazníkové šetření).

Nástroje evaluace

- **Polostrukturované rozhovory s pedagogy, zapojenými do projektu**

Byly realizovány polostrukturované rozhovory s pedagogy s předem daným scénářem a možností doptání. Rozhovory se uskutečnily čtyři (na SŠ, SOU a gymnáziu), dva probíhaly přímo na škole, jeden na předem domluveném místě. Rozhovory trvaly v rozmezí od 1 do 2 hodin).

- **Focus groups**

Šlo o skupinové setkání s žáky a pedagogy s předem daným scénářem a možností doptání. Diskuze byla nahrávána na diktafon a následně v poznámkách přepsána. Účastnilo se jí 9 žáků a žákyň napříč zapojenými typy škol, 9 pedagogů ze zapojených škol a projektový koordinátor. Diskuzní skupina proběhla v rámci závěrečné prezentace žákovských projektů v DOXu.

- **Průběžná zpětná vazba během realizace projektu**

Průběžná evaluační zpětná vazba se sestávala z dotazníku, který zhodnocoval jednotlivé oblasti workshopu (organizace, struktura, obsahová stránka, lektori, práce ve skupinách). Dále se ptal na splnění očekávání, dostatečnost délky, práci lektorů, připomínky k workshopu a další (dotazník viz přílohy).

- **Dotazníkové šetření**

Dotazníkové šetření bylo zpracováno pomocí programu Excel. Proběhlo při vstupu škol do projektu a posléze při ukončování projektu tak, aby mohlo měřit míru efektivity intervence projektu. Šlo tedy o dvě dotazníková šetření a dvojí vyhodnocování a jejich následné porovnání. Vstupní dotazníky byly distribuovány lektory, výstupní dotazníky evaluátorkou.

- **Zúčastněné pozorování**

Pozorování bylo zaznamenáváno formou terénních poznámek, které slouží pro dokreslení dat, získaných jinými metodami. Pozorování proběhlo:

- na dvou workshopech
- při distribuci dotazníků
- na závěrečném setkání v DOXu

- **Peer to peer setkání s pedagogy ze zapojených škol**

Setkání nad tématy spolupráce na projektu, ale i obecnějším zhodnocení interkulturního vzdělávání na školách dnes proběhlo v sídle MKC a trvalo 2 hodiny. Setkání se zúčastnilo 5 pedagogů, projektový koordinátor, lektorka a evaluátorka, pozváni byli všichni pedagogové třinácti zapojených škol.

Klíčová aktivita evaluace probíhala v projektu od března 2017 do června 2018. Od dubna 2017 do února 2018 probíhal sběr dotazníků na zapojených školách. V březnu a dubnu probíhaly schůzky s realizačním týmem a příprava na květnové a červnové společné setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu a dále na polostrukturované rozhovory s vybranými pedagogy. Během května docházelo ke sběru výstupních dotazníků na zapojených školách.

[Limity evaluace projektu](#)

Vzhledem k tomu, že na školách nebyly cíleně popsány jejich výchozí stavy ve vztahu k interkulturnímu vzdělávání (doptávali jsme se na ně zpětně během polostrukturovaných rozhovorů s pedagogy a fokusních skupin), nemáme výchozí stav validovaný. Porovnání výchozího stavu a skutečného výsledku intervence tedy nebude zcela validní, ale spíše přibližné ve formě bezprostřední zpětné vazby. Skutečný výsledek intervence bychom v ideálním případě měli měřit až s nějakým odstupem času (například jednoho školního pololetí) a na to v evaluaci tohoto projektu bohužel není prostor. Toto jsou tedy jisté limity evaluace projektu a je třeba na ně při čtení zpětné vazby myslet.

Mezi další, důležitý limit patří i to, že dotazníkové šetření nebylo provedeno na všech zúčastněných školách, na dvou školách byla data dvou tříd dána do jednoho datového souboru. Vstupní a výstupní dotazníky na některých školách při prvním vyplňování vyplnilo více žáků než na konci, na některých školách to bylo naopak. K limitům dotazníkového šetření bude věnován prostor v samostatné kapitole.

[Role evaluátorky projektu](#)

Evaluaci projektu vykonává externí nezávislá evaluátorka Mgr. Barbora Matysová s praxí v evaluacích a vysokoškolským vzděláním v oboru Sociologie. Evaluátorka do projektu nastoupila v lednu 2018.

Shrnutí evaluačních výstupů

Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření proběhla za dobu projektu dvě. Vstupní postojový dotazník byl žákům dán lektory k vyplnění při prvním setkání. Výstupní postojový a projekt hodnotící dotazník byl distribuován evaluátorkou projektu po skončení teoretické části projektu již během realizace žákovských projektů nebo při jejich dokončování. Vstupní dotazník se zaměřoval čistě jen na postoje a znalosti témat, které byly součástí projektu. Výstupní dotazník vypadal z části zcela totožně jako vstupní, bylo do něj navíc přidáno hodnocení důvěry konkrétních médií, organizace a přínosu projektu. V Na závěr výstupního dotazníku byla ještě otevřená možnost vzkazu organizátorům projektu, ta byla využita zejména v případě negativní zpětné vazby.

Distribuovaný vstupní i výstupní dotazníky měly oba jistá specifika. V první řadě je třeba říci, že vstupní dotazník nebyl designován evaluátorkou projektu, která do výstupního doplnila výroky na hodnocení organizace a přínosu projektu, dále na hodnocení důvěry konkrétních médií a nakonec otevřený vzkaz v závěru dotazníku. Prvních šest otázek bylo vědomostních s možnostmi odpovědí. Následujících osm tematických baterií bylo zaměřeno na zjišťování postoje žáků. Řada výroků i otázek byla nejednoznačná, jako nejvíce nejasná se ovšem jevila baterie výroků zaměřená na média, kde se ukázalo, že nejsou média jako média a proto je velmi obtížné generalizovat a srovnávat např. Respekt s Bleskem či Parlamentními listy.

Shrnutí analýzy vstupních dotazníků

Největší názorové překryvy v dotazníkovém šetření nacházíme u **Gymnázia Arabská a Gymnázia Jana Nerudy**. Dále pak u **Střední odborné školy zeměměřičské a Gymnázia Evolution**. V některých otázkách se názorově potkalo i **Gymnázium Arabská se Střední průmyslovou školou Panskou**.

Postojové výroky velmi dělili dotazované do mnoha skupin, v některých bateriích bylo výroků mnoho a podobaly se, z analýzy tedy nevystaly názorové řezy mezi druhy škol, protože do počtu podobných výroků se „vešly“ školy napříč učilišti i gymnázii.

Soukromé odborné učiliště Karlín a Střední odborná škola zeměměřičská se ve vědomostech trhu práce ukázaly jako prakticky orientované školy, v otázce růstu počtu cizinců v ČR se tak zařadily mezi gymnázia. S tím, že *máme štědrý sociální systém, který k nám láká migranty*, nejvíce ze všech škol souhlasili na **Akademii řemesel**, to je také prakticky orientovaná škola, nicméně tuto mediální zkratku jako odpověď zde použilo nejvíce žáků. Nicméně ve výstupních dotaznících je už i na této škole odpověď v průměru i modu jiná a to ta, že *počet cizinců v ČR roste, protože na českém pracovním trhu je nedostatek pracovníků*.

V prvních pěti vědomostních otázkách se nedá říci, že by žáci gymnázií měli lepší znalosti, než žáci středních škol. Zejména v otázce *Jaká menšina je dnes v Praze nejvíce zastoupena?* v průměru odpovědi na žádné ze škol nepadla správná odpověď – *Ukrajinci*. Nejčastější odpovědi byla možnost *Vietnamci*.

Vstupní dotazníkové šetření rozhodně nerozdělilo školy podle jejich stupně (střední školy versus gymnázia versus učiliště) a to jak v postojích, tak ve vědomostech.

Stejně jako u výstupního dotazníku se řada výroků zdála nejasná, nejvíce pak baterie výroků zaměřená na *Média*, kde bylo velmi těžké určitě svůj postoj na škále kvůli tomu, že druhy médií nemůžeme „hodit do jednoho pytle“. Proto se velké množství dotazníků vrátilo se zaznamenanými postoji „na středu“ - ani souhlas, ani nesouhlas.

Shrnutí analýzy výstupních dotazníků

V modu více negativní hodnocení přínosu projektu bylo od **Panské (Filmová a televizní tvorba)**. Největší názorové překryvy v dotazníkovém šetření nacházíme u **Gymnázia Arabská** a **Střední odborné školy pedagogické**. Dále pak u **Střední odborné školy zeměměřičské** a **Soukromého odborného učiliště Karlín**. V některých otázkách se názorově potkalo i **Gymnázium Evolution** spolu se **Střední odbornou školou pedagogickou** a **Střední odbornou školou zeměměřičskou**.

Nejlépe přínos projektu hodnotila **Střední odborná škola pedagogická** a **Střední odborná škola hotelová**. Pozitivní hodnocení projekt obdržel i od **Gymnázia Arabská**.

Postojové výroky, stejně jako ve vstupních dotaznících dělili do několika skupin, ale ve výsledku školy od sebe nebyly názorově daleko, jelikož v bateriích s mnoha výroky se spolu názorově „vešly“ jak učiliště, tak gymnázia.

Nejhůře byl hodnocen čas na přípravu žákovského projektu. Moment, kdy žáci měli skupinově odvézt nějakou práci, většině z nich projekt v hodnocení shodil. Tato participativní a pro projekt nejdůležitější součást spolupráce měla být přitom pro žáky větším obohacením než teoretické semináře ve třídě. Pro skupiny žáků, které se do svého projektu ponořili a dokončili ho, obohacením jistě bylo. To jsme mohli sledovat při závěrečném setkání v DOXu, kde svoji práci prezentovali. Žáci ze „zapálených“ skupin projekt hodnotili velmi pozitivně. Naopak žáci, kteří se do projektu ani nepustili, hodnotili projekt negativně a mnohdy ho odsoudili za to, že na ně „přišli s prací navíc, když ji sami mají ve škole až nad hlavu.“

Žáci na **Střední odborné škole zeměměřičské** a **Soukromém odborném učilišti Karlín**, **Gymnázium Jana Nerudy** a **Střední odborné škole pedagogické** nejlépe hodnotili *možnost vyjadřovat názory*. Tento aspekt projektu tedy znamenal velmi mnoho pro všechny typy zúčastněných škol.

Celkově nejlépe organizaci hodnotily **Střední odborná škola hotelová**, **Střední odborná škola pedagogická** a **Střední odborné škole zeměměřičské**. **Střední odborné školy** tedy byly s organizací spokojeny (kromě SPŠ Panské) a to i proto, že se na rozdíl od gymnázií s takovýmto typem projektu setkávají jen zřídka a jeho inovativní metodika tak mohla být příjemným osvěžením během běžné výuky. Na **Střední odborné škole hotelové** nedošlo k dokončení žákovských projektů, ale i přes to byl projekt hodnocen kladně, to je v evaluaci výjimka.

Na Akademii řemesel byly dvě velmi odlišné třídy, vstupní dotazníky byly smíchané dohromady, proto byly dohromady vyhodnoceny i dotazníky výstupní. Z dotazování tedy vznikla jedna heterogenní skupina, která oscilovala mezi názorovým příklonem ke gymnáziím i středním školám. Stejný problém nastal i u **Gymnázia Jana Nerudy**, kde byly opět vstupní dotazníky lektory sloučeny do jednoho datového souboru, výstupní dotazníky byly sesbírány jen z jedné zúčastněné skupiny, proto je jejich výstupní počet téměř třikrát menší, než vstupní počet. Na **Středním odborném učilišti v Karlíně** byl naopak počet vstupních dotazníků dvojnásobně menší než na konci a to proto, že polovina měla při začátku spolupráce v projektu povinnou praxi.

Vzkaz na konec

V otevřené otázce na konci výstupních dotazníků se měli žáci možnost k projektu volně vyjádřit. Pozitivní i negativní vzkazy zaznívaly napříč typy škol a proto se nedá jednoduše říci, že by projekt určitému typu školy „seděl“ lépe, jde spíše o dobré individuální nastavení organizace a komunikace. Toto nastavení je třeba udělat již před vlastním započítím projektu na škole a nejlépe ve spolupráci se samotnými žáky. Pravděpodobnost úspěšnosti projektu za větší participace žáků je vyšší, protože princip spolupodílení se na projektu, který má žáky obohatit nad rámec frontální výuky může pomoci projekt nastavit třídě „na míru“. Více k rozdílnému hodnocení v průběhu projektu a na jeho konci v kapitole Diskrepance hodnocení průběžné zpětné vazby po workshopech a závěrečným hodnocení v dotaznících formou vzkazu na konec.

Průběžná zpětná vazba během realizace projektu

Průběžná zpětná vazba ze čtyř workshopů na každé škole byla velmi pozitivní. Pozitivní byla i na školách, kde závěrečné dotazníkové šetření nedopadlo pro projekt příznivě a s velmi kritickým vzkazem na konec. Ze souboru průběžných evaluací byly vybrány čtyři školy tak, aby pokryly spolupracující typy škol – jedno gymnázium, dvě střední školy a jedno učiliště. Na gymnáziu byla práce lektorů hodnocena velmi pozitivně, žáci oceňovali přátelské a milé jednání lektorů, na workshopu oceňovali dobrou organizovanost a zajímavé informace. Na střední průmyslové škole byla práce lektorů hodnocena velmi kladně, objevilo se ale i pár vzkazů o „propagandě“ a „sluníčkářství“. Lektori byli podle žáků milí a srozumitelní. Na lektorech žáci oceňovali dobrou připravenost a to, že si vyslechnou názory žáků. Na další zapojené střední škole byl v průběžné evaluaci pozitivně hodnocen přínosnost práce lektorů, na workshopu žákům nic nescházelo. Na středním odborném učilišti panovala s projektem spokojenost, neobjevili se žádné negativní komentáře. Práce lektorů byla hodnocena pozitivně, byla oceněna i možnost vyslechnout si názor druhých spolužáků.

Diskrepance hodnocení průběžné zpětné vazby po workshopech a závěrečným hodnocení v dotaznících formou vzkazu na konec

Na několika školách, kde probíhala vstupní i závěrečná evaluace, došlo k velmi ostrému hodnocení organizace a přínosu projektu. V možnosti vzkazu na konec pak řada nespokojených žáků psala velmi negativní komentáře i přes to, že průběh workshopů hodnotili titíž žáci velmi pozitivně. Výsledné negativní hodnocení projektu tak neodpovídá hodnocení 1. fáze projektu, tj. cyklu dílen, ty byly téměř bez výjimky hodnoceny velmi pozitivně. Do závěrečného dotazníku se promítá poslední dojem, který si žáci odnesli – tj. nesouhlas a negativní pocit z druhé samostatné praktické části - tvorby žákovského projektu. Ve vzkazu na konec je negativně hodnocen celý projekt i přes to, že negativní hodnocení je směřované na žádost vypracování žákovských projektů, který se žákům promítl do osobního času po škole či o víkendech (pokud nebyl jim jimi pro tuto činnost vyhrazen čas i během výuky, což nebylo zpravidla z časových důvodů možné).

Neochotu přistoupit na věnování času praktické části projektu popisovali na našem setkání jak žáci, tak pedagogové. Nejasné nastavení podmínek pro práci na žákovských projektech a nejasné vymezená časová dotace ze strany škol tak bylo klíčovým zdrojem problémů. Při evaluaci mezi

realizačním týmem a pedagogy panovala shoda na tom, že kdyby tyto podmínky byly předem jasně nastaveny, k problémům a v důsledku i negativnímu hodnocení žáků by nemuselo dojít.

Rozhovory s pedagogy

V rozhovorech s pedagogy jsme se podle scénáře věnovali jednotlivým aspektům zapojení školy do projektu a proběhlé spolupráce.

Důvod vstupu do projektu

Jedné ze zúčastněných škol se spolupráce s MKC se hodila z důvodu dodání teoretických seminářů. Praktickou stránku projektu by stejně během výuky žáci této střední odborné, prakticky orientované školy, absolvovali.

Na sociálně orientované střední odborné škole se nápad líbil v tom „kdo všechno může být Pražanem“ a také jako šance pro žáky, aby si ve svém okolí vyhledali někoho, kdo je jiný a blíž ho poznali.

Na zapojeném soukromém gymnáziu zase projekt tematicky zapadal no náplně učiva, ačkoli to nakonec třídy tematicky nenasedlo, protože kromě problematiky LGBT byla témata již známá. Zde tedy došlo k nedorozumění, které ale mohlo být na začátku včas podchyceno.

Předpoklad přínosu projektu

Pro střední odbornou, prakticky orientovanou školu s možností vyučení s maturitou i bez ní přínosem byla praktická rovina projektu – práce na žákovském projektu a návštěva Náprstkova muzea, kam by je nenapadlo bez projektu jít.

Na sociálně a pedagogicky orientované střední škole na sídlišti na Praze byl pro zprostředkovávající pedagožku, která má na starost multikulturní výchovu přínos preventivní – ve smyslu, že ne úplně správné tendence ve společnosti mohou vést ke katastrofě.

Pro soukromé gymnázium bylo přínosem alespoň povědomí o existenci Multikulturního centra Praha.

Spokojenost s realizací projektu

Obě střední školy měly ze začátku problém s komunikací s realizátory projektu, na prakticky orientované střední škole došlo k velké prodlevě mezi zahájením spolupráce a samotným začátkem realizace (4 měsíce). Na sociálně – pedagogicky orientované škole zase ze začátku komunikace vážla, ale vždycky se dalo dohodnout.

Na soukromém gymnáziu nebyla atmosféra ve třídě dobrá, třída nevykazovala příliš velké známky spolupráce, tematicky pro ně semináře byly méně atraktivní z důvodu „přesycení školy tématem migrace“ a metodicky to pro ně bylo příliš „přednáškové.“

Vztah školy k interkulturnímu vzdělávání

Na Střední škole, orientované sociálně – pedagogicky je přístup k interkulturnímu vzdělávání velmi pozitivní, na soukromém gymnáziu je do interkulturně orientovaných projektů čas investován

dlouhodobě. Na Střední škole s učilištěm v Nuslích jde o cílenou podporu interkulturního vzdělávání poslední dva roky skrz velký celoškolský projekt.

Důležitost vést žáky ke kritickému myšlení a argumentačním schopnostem

Pedagogové se na všech školách shodli, že vedení ke kritickému myšlení a argumentačním schopnostem je potřeba pro všechny úrovně vzdělávání, na učilištích je to víc potřeba a s mladšími žáky se pracuje lépe. Jednoznačně je třeba učit žáky diskuzi, aby nereagovali výbušně.

Je interkulturní vzdělávání důležité pro všechny žáky a žáky všech typů vzdělávání?

V této otázce opět panovala mezi pedagogy shoda, že interkulturní vzdělávání je potřeba na všech úrovních a pro inovativní metody je třeba dost času. A že není nutná hranice věku, protože s interkulturním vzděláváním a kritickým myšlením se dá pracovat v každém věku.

Jako velmi důležitá poznámka se také vyjevila ta, že interkulturní vzdělávání je potřeba zejména na pedagogických vysokých školách, kde to naprosto absentuje. Lidé, kteří vycházejí z pedagogických VŠ jsou, podle několika tázaných pedagogů skutečně xenofobní. Tuto debatu o tom, na koho by mělo být interkulturní vzdělávání mířeno, jsme vedli i na společném setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu, kde obava z xenofobie ze strany pedagogů přicházela od zúčastněných žáků i přítomné pedagožky. V peer to peer setkání pedagogů i ve focus group jsme zase mluvili o tom, že projekt je potřeba „vyvést“ mimo Prahu, protože Praha je projekty přesycená a potřeba vzdělávat žáky mimo Prahu je vysoká.

Pohled na tendence politického uvažování současných studentů

Ačkoli byl projekt orientován na pražské střední školy, ze strany pedagožky z prakticky orientované školy zaznělo, že jejich škola není v „pražské bublině“ a možná to souvisí se vzděláním.

I přes to, že je Praha projekty a možnostmi vzdělávání přesycená, tak žáci SŠ podle slov jejich pedagožky moc netuší, co se děje v zahraničí a zájem o politické dění v Česku je zejména v souvislosti s Andrejem Babišem. Mladí lidé, podle názoru pedagožky, na demonstrace chodí spíše kvůli identifikaci s „protibabišovským“ táborem než ze skutečného zájmu o politické dění.

Podle pedagoga soukromého gymnázia jsou Studentské volby (pořádané společností Člověk v tísni, o. p. s.) nerelevantní, pracovat bychom měli podle něj na vytváření postojů studentů, ne jen na vedení možnosti volit. Data ze studentských voleb jsou podle něj také zneužitelná.

Společné setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu

Akce proběhla v rámci závěrečného setkání v DOXu. Skupiny se účastnilo 9 pedagogů a dále 9 žáků a žákyň ze všech typů škol (zástupci ze SŠ, SOU a gymnázia). Akce se účastnili žáci, kteří se svými skupinami dokončili projekty a zúčastnili se i nějaké výstavy, výjezdu či exkurze. Zároveň se z valné většiny jednalo o leadery/rky žakovských projektových skupin. Evaluační metodou setkání byla focus group.

Organizace projektu

Všichni přítomní zástupci a zástupkyně škol hodnotili, že projekt je „dobrý nápad“. Zejména pro odborná učiliště byl ale organizačně náročný ve vztahu ke školní praxi. To je ale z velké části díl organizace školního vedení, které by mělo časovou kapacitu projektu uzpůsobit. Tak se to podařilo například na střední odborné škole pedagogické, kde pedagožka, která měla projekt na starost, žákům uzpůsobila dostatek prostoru pro tvorbu žákovského projektu.

Následně jsme se bavili o skupinovém uzpůsobení pro práci na žákovských projektech. Ve velkých skupinách se nespolečně dobře, lépe se spolupracovalo v menších skupinkách. Pokud se třída rozdělila jen do dvou velkých skupin, pravděpodobnost zdárného dokončení projektu se snižovala, skupiny se ještě stejně dále dělily. Na školách, kde byly žáci rovnou rozděleni do malých skupin, byly projekty dotaženy do konce. Dělení do dvou skupin vyplynulo z malé projektové kapacity (na celý projekt byl jen 1, 5 úvazku).

Projektové názvosloví

Žák jednoho z gymnázií zmínil, že název projektu je krkolomný a možná zavádějící, protože „Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci a respektu“ může pro veřejnost v dnešní době znít velmi výbušně. Na druhou stranu je ale, podle projektového koordinátora, třeba se střídit do projektového jazyka již při podávání výzvy. Podle přítomné pedagožky zároveň pojem „interkulturní“ dobře vystihuje dialog kultur, což je i pro téma soužití v Praze mnohem trefnější, než název například pojem „multikulturní“.

Přínos projektu – pro koho a jakým způsobem?

Přínosů projektu bylo zmíněno mnoho a různých, fokusní skupina tak dobře doplnila výsledky dotazníkového šetření. Žákyně střední odborné školy zmínila, že se v rámci projektu naučila novým znalostem lépe, než jen sezením v lavici. Zároveň dodala, že není záhodné se omezovat se jen na SŠ, ale začít s multikulturní výchovou lze již na MŠ a ZŠ. Z jejích úst a úst přítomné pedagožky zaznělo, že je třeba se zaměřit hlavně na učitele, ti mají po rodině a nejbližším sociálním okolí velký vliv na utváření postojů.

Od žákyně další střední odborné školy zaznělo, že jí projekt přinesl nové informace, nové kontakty, novou schopnost něco organizovat a naučení se větší zodpovědnosti. Žák zapojeného učiliště zmínil jako přínos projektu „otevření očí“ v tématu LGBT, žákyně dalšího učiliště pak v tématu Romové.

Kritické čtení médií

Mezi všemi žáky padla shoda na tom, že je velmi potřeba vedení ke kritickému čtení médií. Na jednom z gymnázií proběhl týden věnovaný médiím díky Multikulturnímu centru Praha.

Peer to peer setkání učitelů

Setkání s 5 pěti zástupci do projektu zapojených škol jsme podle scénáře dostali k několika podstatným ohledně vstupu do projektu a následné spolupráce v něm. Součástí bylo i závěrečné slovo koordinátora projektu, kde shrnul všechny podněty, které se nashromáždily během doby realizace i během evaluačních aktivit v průběhu posledních šesti měsíců.

Motivace vstupu do projektu

Podle zúčastněné pedagožky se žáci by se měli orientovat tímto směrem měkkých kompetencí a naučit se žít s druhými lidmi, ne jen do sebe „hustit“ informace.

Na druhém gymnáziu projekt byl součástí mezioborového semináře a ke spolupráci na projektu nebylo třeba přesvědčovat.

Postoj školy k interkulturnímu vzdělávání

Interkulturní vzdělávání je na obou gymnáziích zakotveno spíše formálně v rámci RVP. Obě gymnázia mají zkušenosti s mezinárodními výměnnými pobyty žáků - dochází k mezinárodním výměnám ve Španělsku a ve Francii, tím se žáci hodně naučí.

Na jednom z gymnázií je každoročně pořádána akce, kde mají žáci, kteří nejsou zcela českého původu, prostor pro sebe prezentaci. v rámci Erasmu +zde také dochází k vytváření kulturních projektů s Turky, Němci a Španěly, škola hostí i „Pražský model“ OSN, kde se žáci mají možnost setkat s mnoha cizinci.

Dopad projektu

Reálný dopad na budoucí občanskou společnost projekt podle pedagogů jistě má a má i praktický dopad na možné budoucí lokální jednání.

Podle přítomné pedagožky nás ovlivňují i náhody, oslovovat skrz projekt můžeme úplně náhodou, ale výchova ke kritickému myšlení je běh na dlouhou trať.

Pedagog poznamenal, že efekt projektu neuvidíme hned, budeme si na něj muset počkat, protože se stává, že absolventi ocení až zpětně, co jim škola přinesla.

Spokojenost s realizací a přínos projektu

S realizačním týmem projektu měli oba pedagogové výbornou zkušenost, protože docházelo k přizpůsobování se situaci v daných podmínkách třídy. Přínosné byly i metody práce a dokumenty, ačkoli žáci byli připraveni i na náročnější obsah (části obsahů byly pro ně nudné a zdoluhavé). Nicméně další návazná spolupráce může pomoci lépe definovat potřeby žáků včas.

Pedagožka vyjádřila překvapení, že i „průměrní“ žáci umí argumentovat, systém je podle ní příznivě nastaven pro šprty a proto se v běžné výuce prosazují. Metody projektu ale rozvíjely i jiné kompetence, než klasické schopnosti dobře se naučit předepsanou látku.

Pokud vzal projekt do rukou pedagog, který se s projektem úplně neztotožnil a nestal se pro žáky „tahounem“, žákům se mnohdy nepodařilo dotáhnout projekty do konce.

Na pedagogických fakultách velmi chybí interkulturní vzdělávání pro budoucí pedagogy a možná by stálo za to udělat speciální projekt jen na vzdělávání pedagogů. To je podnět, který vzešel, jak z tohoto peer to peer setkání, z rozhovorů s pedagogy i ze společného setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu – zaměřit se na vzdělávání už těch hotových pedagogů nebo projekt realizovat na Pedagogické fakultě.

Přínosem projektu bylo i to, že se jeho praktická část přenesla za hranice třídy i školy a to jak v podobě dotazování spolužáků z jiných tříd na škole nebo i prezentace žákovských projektů na ZŠ při pořádání přednášek.

Plán případné návaznosti na projekt

Na jednom z gymnázií bude spolupráce pokračovat skrze mezioborový seminář. Na dalších 7 minimálně školách bude spolupráce s MKC pokračovat na dalším obdobně koncipovaném projektu.

Pražské střední školy jako „sociální bublina“

Se zástupci dvou pražských gymnázií jsme se bavili o „pražské bublině“ a o „zhýčkanosti“ pražských studentů z důvodu velké nabídky různých projektů. Mezi všemi padla shoda na tom, že má smysl projekt vyvážet i mimo Prahu. To je fakt, který je realizátorům projektu velmi dobře znám, nicméně získat finance na projekt mimo Prahu v tomto vzdělávacím tématu je velmi obtížné.

Postoje žáků ke spolupráci v rámci projektu

V souvislosti s nedotažením žákovských projektů došlo k poznamenání od obou přítomných pedagogů, že od žáků obecně dochází k pozdním odevzdávání povinných školních povinností. Z odevzdávání na poslední chvíli dochází ke stresu a odporu k samotné práci, to se nám ukázalo ve výstupních dotaznících.

Pedagožka zmínila již v otázce realizace projektu, že pokud nemá třída svého „tahouna“ v podobě učitele, je i pro kreativní žáky obtížné projekty dotáhnout do konce.

Ideologické vymezení lektorů projektu – ano či ne?

Během setkání jsme se s pedagogy bavili o tom, zda bylo vedení seminářů ze strany lektorů nějak ideologicky zatíženo. Z pozice učitelů se „ideologické postavení“ na tu či onu stranu nezdálo signifikantní. Během seminářů se podle nich docházelo k otevřeným závěrům a to spíše v rovině procesu, než v rovině jednoznačných informací. Hodnotné byly během seminářů osobní zkušenosti lektorů, které žákům zprostředkovávali.

Během seminářů se neříkalo, že je na nějaké téma dobrý nebo špatný názor, lektori nechávali žáky dojít k vlastnímu stanovisku samotné. Velkou roli při setkávání hrála i dynamika třídy – jedna silná osobnost mohla strhnout názorově celou třídu. Specifikum dalšího setrvání ve třídě tak mohlo vést k tomu, že se žáci báli vyjadřovat. Zároveň ve chvíli, kdy alespoň jedna osoba nerozproudila diskuzi, celá skupina mlčela (to bylo pozorováno na semináři na jednom z gymnázií odkud ani jeden z přítomných pedagogů na peer to peer setkání nebyl).

Nastavení frontální výuky vs. alternativní metody učení

Po celou dobu setkání jsme se s pedagogy bavili o tom, že český vzdělávací systém je postaven

zejména na hodnocení požadovaného výkonu, hodnoceného známkami na stupnici od 1 do 5. Podle pedagožky z jednoho z gymnázií je příznivě nakloněn „šprtům“, ale nevychovává ke komplexnímu porozumění světu a k empatii – k nastavení tak klíčovým pro dnešní informační dobu, kdy je možné si řadu „biflovacích“ informací najít na internetu.

Narazili jsme rovněž na opakovaně pozorovanou nedůvěru rodičů (např. při podepisování karet účastníka) vůči školním projektům. To vyplývá jednak z neinformovanosti a na druhé straně z toho, že rodiče na rozdíl od některých zemí západní Evropy neparticipují na chodu školy a jejich možnost ovlivnit výuku je velmi nízká.

Závěrečné slovo koordinátora projektu

Za projektového koordinátora byl projekt velikou zkušeností v řadě věcí. Velmi mnoho času si vzaly administrativní záležitosti. Zmínil problém s nedostatečně projednanou časovou náročností žákovských projektů. Vzhledem k tomu, že zaměření i náročnost žákovských projektů si stanovovali žáci samotní v plánovací fázi, realizátoři předem nevěděli, kolik času bude na jejich realizaci potřeba. Zároveň nebylo jasně stanoveno, kolik času bude možné projektem pedagogům „usurpovat“ ze standardní výuky.

Nejvíce podle koordinátora spolupráce vybočovala na Gymnáziu Jana Nerudy, kde se muselo operativně reagovat na požadavky změny způsobu setkání (ze přednáškového typu na diskuzní typ), což bylo ve výsledku přínosné, protože došlo k posunu od předávání samotných informací k analýze procesů, které za nimi jsou. Na učilištích bylo podle něj potřeba hodně zvolnit, ale dalo se s tím pracovat. Spolupráce mu přišla dobrá skoro na všech školách.

Na začátku projektu koordinátor obeslal cca 150 škol. Zde se potvrdilo, že Praha je nabídkou vzdělávacích aktivit pro školy nasycená a zároveň téma projektu (multikulturní minulost a přítomnost Prahy) je i mezi managementem škol vnímáno jako negativně konotované. Někdy došlo ze strany vedení škol k velmi ostrému odmítnutí spolupráce na projektu.

Zúčastněné pozorování

Během půlročního evaluačního působení v projektu došlo k pozorování na dvou workshopech na pražských gymnáziích.

Další pozorování probíhalo v rámci distribuce výstupních dotazníků na zapojených školách. Atmosféra, po následné konzultaci se členy realizačního týmu, odpovídala podobě rozloučení na školách před samostatnou realizací vlastních projektů.

Další pozorovanou aktivitou bylo závěrečné setkání s prezentací žákovských projektů v DOXu. Akce se organizačně velmi podařila, i když nedorazili všichni zúčastnění, závěrečného setkání se zúčastnilo cca 80 žáků a pedagogů. Součástí setkání byla panelová diskuze, skupinové aktivity, společné setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu, prezentace projektů a předávání ocenění.

Dílčí výstupy evaluace

- Vyhodnocení dotazníkového šetření.
- Vyhodnocení polostrukturovaných rozhovorů.
- Vyhodnocení společného setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu.
- Vyhodnocení zúčastněného pozorování.
- Vyhodnocení peer to peer setkání pedagogů zapojených škol.

Dotazníkové šetření

Dotazníková šetření proběhla za dobu projektu dvě. Vstupní postojový dotazník byl žákům dán lektory k vyplnění při prvním setkání. Výstupní postojový a projekt hodnotící dotazník byl distribuován evaluátorkou projektu po skončení teoretické části projektu již během realizace žákovských projektů nebo při jejich dokončování. Vstupní dotazník se zaměřoval čistě jen na postoje a znalosti témat, které byly součástí projektu. Výstupní dotazník vypadal z části zcela totožně jako vstupní, bylo do něj navíc přidáno hodnocení důvěry konkrétních médií, organizace a přínosu projektu. V Na závěr výstupního dotazníku byla ještě otevřená možnost vzkazu organizátorům projektu, ta byla využita zejména v případě negativní zpětné vazby.

V dotazníku byla používána pětibodová škála v této podobě

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

U hodnocení důvěry ke konkrétním médií v této obrácené podobě

velmi důvěřuji 1 2 3 4 5 zcela nedůvěřuji

Kontext dat a specifikum dotazníku

Na Akademii řemesel byly dvě velmi odlišné třídy, vstupní dotazníky byly smíchané dohromady, proto byly dohromady vyhodnoceny i dotazníky výstupní. Z dotazování tedy vznikla jedna heterogenní skupina, která oscilovala mezi názorovým příklonem ke gymnáziím i středním školám. Stejný problém nastal i u Gymnázia Jana Nerudy, kde byly opět vstupní dotazníky lektory sloučeny do jednoho datového souboru, výstupní dotazníky byly sesbírány jen z jedné zúčastněné skupiny, proto je jejich výstupní počet téměř třikrát menší, než vstupní počet. Na Soukromém odborném

učilišti v Karlíně byl naopak počet vstupních dotazníků dvojnásobně menší než na konci a to proto, že polovina měla při začátku spolupráce v projektu povinnou praxi.

Distribuovaný vstupní i výstupní dotazníky měly oba jistá specifika. V první řadě je třeba říci, že vstupní dotazník nebyl designován evaluátorkou projektu, která do výstupního doplnila výroky na hodnocení organizace a přínosu projektu, dále na hodnocení důvěry konkrétních médií a nakonec otevřený vzkaz v závěru dotazníku. Prvních šest otázek bylo vědomostních s možnostmi odpovědí. Následujících osm tematických baterií bylo zaměřeno na zjišťování postoje žáků. Řada výroků i otázek byla nejednoznačná, jako nejvíce nejasná se ovšem jevila baterie výroků zaměřená na média, kde se ukázalo, že nejsou média jako média a proto je velmi obtížné generalizovat a srovnávat např. Respekt s Bleskem či Parlamentními listy.

Počet dotazníků na jednotlivých školách - vstupní	N	Počet dotazníků na jednotlivých školách - výstupní	N
Gymnázium Arabská	21	Gymnázium Arabská	26
Soukromé odborné učiliště Karlín	10	Soukromé odborné učiliště Karlín	20
Gymnázium Jana Nerudy	29	Gymnázium Jana Nerudy	11
Střední odborná škola pedagogická	23	Střední odborná škola pedagogická	24
Střední odborná škola zeměměřičská	23	Střední odborná škola zeměměřičská	21
Střední odborná škola hotelová	22	Střední odborná škola hotelová	24
Akademie řemesel	19	Akademie řemesel	24
Střední průmyslová škola Panská (Technické lyceum)	21	Střední průmyslová škola Panská (Technické lyceum)	20
Gymnázium Evolution	26	Gymnázium Evolution	19
Střední průmyslová škola Panská (Filmová a televizní tvorba)	27	Střední průmyslová škola Panská (Filmová a televizní tvorba)	27
Celkem	221	Celkem	216

Tabulka počtu dotazníků na jednotlivých školách, vlastní tvorba

Vyhodnocení vstupních dotazníků pro zapojené školy

Co je pro určení naší identity nejdůležitější?

Nejčastější kombinace byla pořadí **1. rodina, 2. národnost, 3. náboženství, 4. politická strana.**

Jaký význam má pojem nacionalismus?

Na **Akademii řemesel** odpovídali žáci, že nacionalismus je *Název pro extrémní pravicové názory, které se hlásí k nacismu a fašismu a Pocit psychické vázanosti na vlastní národ; láska k vlasti.* Na **Gymnáziu Evolution** nejčastěji odpovídali, že jde o *Název pro extrémní pravicové názory, které se hlásí k nacismu a fašismu.* Na **Panské (Filmová a televizní tvorba)**, že jde o *Pocit psychické vázanosti na vlastní národ; láska k vlasti.*

Změnil se postoj seriózních médií k Židům v období tzv. Druhé republiky...?

U této otázky byla u všech škol nejčastější odpověď b – *Ano, ale jen částečně – více tematizovaly Židy, o kterých předtím téměř nevycházely články.* Odpověď a – *Ano, zásadně – začaly psát proti Židům,* zvolili nejčastěji na **Soukromém odborném učilišti Karlín**, na **Gymnáziu Jana Nerudy** a na **Gymnáziu Evolution.**

Jak většinou reagovala seriózní média na tzv. migrační vlnu?

U této otázky byla u **všech škol** nejčastější odpovědí možnost c – *Mezi hlavní témata patřila ochrana hranic a uprchlíky prezentovala jako objekt policejní činnosti.* Pouze na **Panské (Filmová a televizní tvorba)** byla nejčastější odpovědí možnost a – *Popisovala hlavně příčiny útěku před válkou a prezentovala je jako válečné uprchlíky.*

Jaká menšina je dnes v Praze nejvíce zastoupena?

U **všech škol** byla nejčastější možnost c – *Vietnamci,* pouze u **Střední odborné školy Hotelové** šlo o nejčastější odpověď a – *Romové.*

Proč v ČR roste počet cizinců?

Na tuto otázku byla u škol častá možnost c **(5x)** – *Na českém trhu je nedostatek pracovníků, ale i b (4x) - Došlo k válečným konfliktům, které se vyhnaly spoustu lidí.* Možnost a – *Máme bohatý sociální systém, který sem láká migranty,* byla dávána nejčastěji na jediné škole a to na **Střední průmyslové škole Panské (Technické lyceum).**

Důležitost pro identitu

V důležitosti pro identitu vznikly mezi dotazovanými školami celkem **čtyři názorové skupiny.**

V první skupině si byly nejpodobnější **Gymnázium Arabská** a **Gymnázium Jana Nerudy**. S identitou jakožto *příslušností k politické straně či hnutí nebo části ČR, ve které žijí, spíše nesouhlasili*. Naopak spíše si svou identitu spojovali s **rodinou** a s **věkovou skupinou**.

V další skupině si byli nejpodobnější **Střední odborná škola pedagogická**, **Střední průmyslová škola Panská**, **Akademie řemesel** a **Gymnázium Evolution**. **Nejdůležitější** znak, s nímž spojují svou identitu, byla **opět rodina**. A **spíše nesouhlasili** s vlastní identifikací k **politické straně či hnutí** a k **náboženství**.

Dále se ocitlo **Soukromé odborné učiliště Karlín** samo. Ti naopak za **nejdůležitější znak** identity považují **příslušnost k politické straně či hnutí**. Za **nejméně důležitou** považují identifikaci s **věkovou skupinou, s vrstevníky**.

Ve čtvrté skupině se jako nejpodobnější vykreslily **Střední odborná škola zeměměřičská** a **Střední odborná škola Hotelová**. Pro obě školy se **nejdůležitějším** znakem stala **rodina**, pro **Střední odbornou školu zeměměřičskou** i **národnost**. **Nejméně důležitým** znakem se stala **příslušnost k politické straně či hnutí**.

Skutečnost, že jsem českým občanem

V této otázce u dotazovaných škol **vzniklo 6 skupin**.

V první skupině se ocitlo **Gymnázium Arabská** samotné. **Nejčastější skutečnost** českého občanství žáci spojovali s *respektováním českého právního řádu, politických institucí a zákonů*. Nejméně tuto skutečnost spojovali s *českými předky a narozením v České republice*.

Pro **Střední odbornou školu pedagogickou** **nebylo** sice *pociťování pouta k vlastnímu národu, tradicím a dějinám, cítění se být Čechem/Češkou* **výrazně souhlasné**, nicméně tato položka v sobě zaobírala **nejvíce souhlasu**. Nejméně souhlasu naopak bylo s *respektováním českého právního řádu, politických institucí a zákonů*.

Další samostatnou skupinou se stalo **Gymnázium Jana Nerudy**, kde si žáci nejvíce spojovali skutečnost českého občanství s tím, že *mají české předky a narodili se v České republice*. **Nejméně pak s poutem k vlastnímu národu tradicím a dějinám**.

Pro dotazované žáky **Soukromého odborného učiliště Karlín** se **nejdůležitějším** znakem českého občanství stalo to, že *mluví česky*. Naopak **nejméně důležitým** znakem bylo *respektování českého právního řádu, politických institucí a zákonů*.

V další skupině se shlukují **obě třídy ze SPŠ Panská**, **Střední odborná škola Hotelová** a **Akademie řemesel**. V průměru je pro žáky těchto škol **nejdůležitějším** znakem státního občanství to, že *mají české předky a narodili se v České republice*. **Nejméně důležitým** znakem je *respektování českého právního řádu, politických institucí a zákonů* a dále *pouta k vlastnímu národu, tradicím a dějinám, cítění se být Čechem/Češkou*.

V poslední skupině si byli nejpodobnější **Střední odborná škola zeměměřičská** a **Gymnázium Evolution**. Zde velmi výrazně souhlasili se znakem *českých předků a narození v České republice*. Ostatní tři možnosti byly vyrovnané a na středu mezi "velmi nesouhlasím" a "velmi souhlasím".

Nacionalismus považují za

V této otázce z dotazovaných škol vzniklo celkem **čtyři názorově nepodobné skupiny**.

V první skupině jsou spolu **Gymnázium Arabská, Střední odborná škola pedagogická a Střední průmyslová škola Panská**, kde dotazovaní žáci na obou školách považovali **nacionalismus nejvíce za politickou ideologii, která tvrdí, že národ by měl být jednotný stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství.**

Ve druhé skupině byla **Střední odborná škola zeměměřičská** sama. Za nacionalismus zde žáci považovali jak *politickou ideologii, která tvrdí, že národ by měl být jednotný stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství*, tak i *ideologii s extrémními pravicovými názory, které mají blízko k nacismu a fašismu.*

Ve třetí skupině se nám shluklo nejvíce škol a totiž, **Akademie řemesel, Gymnázium Evolution a Gymnázium Jana Nerudy**. Zde shodně žáci souhlasili s výrokem, že nacionalismus považují za jak *za pocit psychické vázanosti na vlastní národ; lásku k vlasti*, tak i *za politickou ideologii, která tvrdí, že národ by měl být jednotný stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství.*

Ve čtvrté skupině se ocitla **Střední odborná škola Hotelová** samotná. Za nacionalismus považují žáci dané školy *ideologii s extrémními pravicovými názory, které mají blízko k nacismu a fašismu.*

V demokratické společnosti by podle mého názoru

V této otázce se nám z dotazovaných škol vytvořily **tři skupiny.**

V první skupině se spolu ocitla **Gymnázium Arabská a Gymnázium Jana Nerudy**, s tím, že se žáci spíše či velmi přikláněli k tomu, že *v demokratické společnosti by měla být práva menšin ústavně garantována, přičemž justice dbá o to, aby tato práva nebyla porušována. Silný nesouhlas* s výrokem, že *zájmy menšin měly být podřízeny vůli většiny, přičemž vůle většiny se projevuje ve volbách, se také neprojevil.*

Ve druhé skupině se společně objevila **Střední odborná škola pedagogická, Soukromé odborné učiliště Karlín a Střední průmyslová škola Panská**. Míra souhlasu s tím, že *práva menšin by měla být ústavně garantována, přičemž justice dbá o to, aby tato práva nebyla porušována*, byla sice o něco nižší, než u výše zmíněných gymnázií, nicméně **míra nesouhlasu** s výrokem, že *zájmy menšin měly být podřízeny vůli většiny, přičemž vůle většiny se projevuje ve volbách, byla vyšší.*

Ve třetí postojové skupině se spolu ocitly **Akademie řemesel a Střední průmyslová škola Panská (Filmová a televizní tvorba)**. Zde se žáci spíše hlásili k postoji, že *zájmy menšin měly být podřízeny vůli většiny, přičemž vůle většiny se projevuje ve volbách*, ačkoli postoj nebyl vůbec vyhraněný.

V této otázce obecně nešlo o vyhraněné postoje.

Evropská unie zejména

Otázka o Evropské unii vytvořila **5 různých názorových skupin.**

V první skupině spolu bylo **6 škol – Gymnázium Arabská, Střední odborná škola zeměměřičská, Střední průmyslová škola Panská, Střední průmyslová škola Panská (Filmová a televizní tvorba), Gymnázium Evolution a Gymnázium Jana Nerudy**. Zde byl pro žáky nejčastější příklon k výroku, že ***EU na území všech členských států garantuje volný pohyb osob, služeb, kapitálu a zboží***, nicméně velmi blízko byl i výrok, že ***usiluje o harmonický rozvoj členských států a zmenšování regionálních rozdílů.***

V druhé skupině se názor žáků **Střední odborné školy pedagogické**, spíše blížil souhlasu s výrokem, ***usiluje o harmonický rozvoj členských států a zmenšování regionálních rozdílů.***

Ve **třetí postojové skupině** se nachází **Akademie řemesel**. **Souhlas se všemi třemi výroky se nachází kolem středu**. Ačkoli není souhlas v první výrokem (*zasahuje do chodu našeho státu, omezuje naši suverenitu*) výrazně silnější než u ostatních výroků, je nejvýraznější.

Ve **čtvrté skupině** se objevila **Střední odborná škola Hotelová**, kde se názory žáků v průměru pohybovaly od 2,5 do 3,5. Ztotožnění s první (*zasahuje do chodu našeho státu, omezuje naši suverenitu*) i třetí položkou (*na území všech členských států garantuje volný pohyb osob, služeb, kapitálu a zboží*) bylo velmi blízko u sebe za názorovým „středem“.

V **páté skupině** se ocitlo **Soukromé odborné učiliště Karlín**. To mělo, stejně jako výše zmíněná **Střední odborná škola Hotelová** ztotožnění jak s první, tak se třetí položkou. Nicméně u první položky (*zasahuje do chodu našeho státu, omezuje naši suverenitu*) se souhlasnému názoru žáci blížili více.

Multikulturalismus považují za

U této otázky se nám utvořily **tři názorové skupiny**.

V **první skupině** se spolu shlukly **Střední průmyslová škola Panská (Technické lyceum), Střední odborná škola zeměměřičská, Střední odborná škola Hotelová, Akademie řemesel, SPŠ Panská (Filmová a televizní tvorba), Gymnázium Evolution a Soukromé odborné učiliště Karlín**. Nejsilnější příklon u všech těchto škol byl k výroku, že *multikulturalismus je uspořádání, které tvrdí, že všichni občané dané země jsou si před zákonem rovni bez ohledu na to, k jaké kultuře se hlásí (jsme v první řadě občané, teprve pak muslimové, křesťané apod.)*. Nicméně blízko k tomu to názoru bylo i **ztotožnění s ostatními výroky**, které byly víceméně **rovnoměrně zastoupeny**.

V **další názorové skupině** byla **Střední odborná škola pedagogická** sama. Zde se žáci nejvíce přikláněli k tomu, že *multikulturalismus je zrovnoprávnění různých kultur na území jednoho státu (odmítnutí nadřazenosti většinové kultury nad ostatními)*.

Ve **čtvrté názorové skupině** se spolu objevilo **Gymnázium Arabská a Gymnázium Jana Nerudy**. Zde můžeme sledovat příklon k multikulturalismu jako způsobu, *jak zajistit nekonfliktní soužití mezi příslušníky různých kultur v národnostně velmi rozmanité realitě*. A ještě silněji k multikulturalismu jako *uspořádání, které tvrdí, že všichni občané dané země jsou si před zákonem rovni bez ohledu na to, k jaké kultuře se hlásí (jsme v první řadě občané, teprve pak muslimové, křesťané apod.)*. Zároveň bylo u těchto dvou škol **nejmenší zastoupení názoru**, že *multikulturalismus je řízený proces, jehož cílem je likvidace svobody a tradičních evropských (křesťanských) hodnot*.

Média

V této otázce se vybrané školy názorově rozdělily do **šesti skupin**.

V **první skupině** jsou spolu **Gymnázium Arabská, Gymnázium Jana Nerudy a Střední průmyslová škola Panská (Filmová a televizní tvorba)**. Zde se žáci přiklánějí názorově do středu. K možnostem c - *reprezentují a hájí zájmy svých vlastníků* a d - *zveřejňují lživé a manipulativní informace (tzv. „fake news“)*.

Ve **druhé skupině** se ocitla **Střední odborná škola pedagogická**. Zde se názorově ke středu blížili žáci názoru, že *média analyzují a kritizují, plní roli „hlídáčího psa“ demokracie a zároveň zveřejňují lživé a manipulativní informace (tzv. „fake news“)*.

Ve **třetí skupině** spolu byly **Akademie řemesel a Střední průmyslová škola Panská**. Žáci se zde blížili názoru, že *média reprezentují a hájí zájmy svých vlastníků a zveřejňují lživé a manipulativní informace (tzv. „fake news“)*.

Ve **čtvrté skupině** se ocitlo **Soukromé odborné učiliště Karlín**, zde se v průměru žáci blížili nejvíce názoru, že *média hájí zájmy svých vlastníků*.

V **páté skupině** se spolu ocitly **Gymnázium Evolution** a **Střední odborná škola zeměměřičská**. Žáci se zde klonili k názoru, že *média hájí zájmy svých vlastníků*. Zároveň u těchto škol žáci **nejméně zastávali názor, že média poskytují pravdivé, ověřené a nezaujaté informace**.

V **šesté skupině** se objevila **Střední odborná škola Hotelová** s nejsilněji vyjadřovaným postojem, že *média zveřejňují lživé a manipulativní informace (tzv. „fake news“)*.

V ČR roste počet cizinců, protože

U této otázky se dotazované školy rozdělily pouze **do dvou názorových skupin**.

V **první skupině** se ocitly **Střední odborná škola zeměměřičská, Soukromé odborné učiliště Karlín, Střední průmyslová škola Panská (Filmová a televizní tvorba), Gymnázium Evolution** a **Gymnázium Jana Nerudy**. Nejvíce se klonili k názoru, že *počet cizinců v ČR roste, protože na českém pracovním trhu je nedostatek pracovníků*.

Ve **druhé skupině** spolu byla **Gymnázium Arabská, Střední odborná škola pedagogická, Střední odborná škola Hotelová, Střední průmyslová škola Panská (Technické lyceum)** a **Akademie řemesel**. Zde se žáci nejvíce klonili k názoru, že *počet cizinců v ČR roste, protože došlo k válečným konfliktům, které sem vyhnaly spoustu lidí*.

S tím, že *máme štědrý sociální systém, který k nám láká migranty*, nejvíce ze všech škol souhlasili na **Akademii řemesel**.

Vyhodnocení výstupních dotazníků pro zapojené školy

Ve výstupních dotaznících byl kromě průměru hodnocení jednotlivých výroků u postojových baterií zohledňován i modus – nejčastější hodnota. Modus byl u velkého množství škol neshodný s průměrem, a brát tedy pouze průměr hodnocení za jednotlivé výroky jako směrodatnou hodnotu nebylo možné. U tříd, kde se modus od průměru velmi lišil, docházelo k velkým rozdílům v hodnocení a názorové heterogenitě, výrok také mohl být nejednoznačný, proto vyplňující žáky dělil.

Co je pro určení naší identity nejdůležitější?

Nejčastější kombinace bylo pořadí **1. rodina, 2. národnost, 3. náboženství, 4. politická strana**. Na **Akademii řemesel** se do popředí **před rodinu**, oproti vstupním dotazníkům, dostala **národnost**. Totéž se stalo i na **Gymnáziu Evolution**.

Jaký význam má pojem nacionalismus?

Nejčastější odpovědí byla možnost c – *Politická ideologie, která tvrdí, že národ by měl být jednotný, stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství.*

Změna odpovědí nastala u **Panské (Filmová a televizní tvorba)** z možnosti b – *Pocit psychické vázanosti na vlastní národ; láska k vlasti*, dále u **Gymnázia Evolution** z možnosti a – *Název pro extrémní pravicové názory, které se hlásí k nacismu a fašismu* na možnost c – *Politická ideologie, která tvrdí, že národ by měl být jednotný, stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství.* Na **Akademii řemesel** se z možnosti a nejčastější možností stala odpověď b – *Pocit psychické vázanosti na vlastní národ; láska k vlasti.* Na **Gymnáziu Jana Nerudy** došlo ke změně z možnosti c na možnost b.

Změnil se postoj seriózních médií k Židům v období tzv. Druhé republiky...?

U této otázky zůstala stejná nejčastější odpověď jako ve vstupním dotazníku pouze u jedné školy a to u **Gymnázia Arabská**. Ke změnám docházelo mezi možnostmi a – *Ano, zásadně – začaly psát proti Židům* a b – *Ano, ale jen částečně – více tematizovaly Židy, o kterých předtím nevycházely články.*

Jak většinou reagovala seriózní média na tzv. migrační vlnu?

U téměř všech dotazovaných škol se odpověď ve srovnání se vstupními dotazníky nezměnila. Ke změně došlo jen na dvou školách a to na **Soukromém odborném učilišti Karlín** a na **Panské (Filmová a televizní tvorba)** z možnosti a – *Popisovala hlavně příčiny útěku před válkou a prezentovala je jako válečné uprchlíky* na možnost c – *Mezi hlavní témata patřila ochrana hranic a uprchlíky prezentovala jako objekt policejní činnosti.*

Jaká menšina je dnes v Praze nejvíce zastoupena?

Ke změně odpovědi v této otázce došlo na **šesti z deseti dotazovaných tříd** – na **Arabské**, na **Soukromém odborném učilišti Karlín**, na **Střední odborné škole zeměměřičské**, **Střední odborné škole hotelové**, na **Panské (Technické lyceum)** a na **Gymnáziu Evolution**. Nejčastější (čtyři z těchto šesti) změna byla na volbu možnosti b – *Ukrajinci*.

Proč v ČR roste počet cizinců?

Žádná změna nenastala jen u **Střední odborné školy hotelové**, **Střední odborné školy zeměměřičské** a **GJN**. Zde žáci odpovídali shodně se vstupním dotazníkem zvolením možnosti c – *Na českém trhu je nedostatek pracovníků* – a b – **(Střední odborná škola hotelová)** – *Došlo k válečným konfliktům, které se vyhnaly spoustu lidí.*

Důležitost pro identitu

Ve výstupních dotaznících se v této otázce vytvořilo celkem **šest nepodobných skupin**. Otázka tedy dělila více, než u vstupních dotazníků.

V první skupině se vedle sebe ocitlo **Gymnázium Arabská** a **Střední odborná škola pedagogická** – nejčastější identifikace byla s **rodinou**.

V další skupině se v podobnosti potkaly **Gymnázium Jana Nerudy** a **Panská (Filmová a televizní tvorba)** – opět nejdůležitější položkou byla **rodina**.

Ve třetí skupině spolu bylo **Soukromé odborné učiliště Karlín** a **Střední odborná škola zeměměřičská**, s nejdůležitější položkou **rodina**.

Samostatně stály **Střední odborná škola hotelová** a **Panská (Technické lyceum)**, pro ně byla také nejdůležitější **rodina**.

Pro **Akademii řemesel** se nejdůležitějším identifikačním znakem stala **příslušnost či sympatie k politické straně či hnutí**.

Téměř u všech škol došlo k rozdílu mezi průměrem a modem (nejčastější hodnotou) v položce rodina. Průměr byl menší než modus ztotožnění s položkou.

Skutečnost, že jsem českým občanem

Tato otázka rozdělila školy do **šesti** distribučně nepodobných skupin, stejně jako u vstupních dotazníků.

V první skupině se vedle sebe objevilo **Gymnázium Arabská** se **Střední odbornou školou hotelovou**, nejvíce se žáci přikláněli k možnosti a – *mluvím česky*.

Ve druhé skupině spolu bylo **Gymnázium Jana Nerudy** a **Akademie řemesel**, žáci obou škol se nejvíce přikláněli k možnosti a – *mluvím česky* a c – *respektuji český právní řád, politické instituce a zákony*.

Ve třetí skupině spolu byly **Soukromé odborné učiliště Karlín**, **Střední odborná škola zeměměřičská** a **gymnázium GEVO**. Žáci se zde přikláněli k možnostem a – *mluvím česky* a d – *mám české předky a narodil jsem se v České republice*.

Ve čtvrté skupině byla **Panská lyceum** sama. Žáci se zde přikláněli shodně ke třem možnostem a – *mluvím česky*, b – *cítím pouto k vlastnímu národu, tradicím a dějinám, cítím se být Čechem/Češkou* a d – *mám české předky a narodil jsem se v České republice*.

V páté skupině byla **Panská (Filmová a televizní tvorba)** sama. Žáci se přikláněli jak k možnosti c – *respektuji český právní řád, politické instituce a zákony*, tak k možnosti d – *mám české předky a narodil jsem se v České republice*.

V šesté skupině byla **Střední odborná škola pedagogická** sama. Žáci se zde přikláněli k možnosti b – *cítím pouto k vlastnímu národu, tradicím a dějinám, cítím se být Čechem/ Češkou* i d – *mám české předky a narodil jsem se v České republice*.

U všech škol došlo k rozdílu mezi průměrem a modem (nejčastější hodnotou) v položce rodina. Průměr byl menší než nejčastější hodnota ztotožnění s položkou. Největší rozdíl byl u všech čtyř položek (a, b, c, d) u SOŠ Hotelové. V modu docházelo k většímu příklonu k souhlasu než v průměru.

Nacionalismus považují za

Otázka rozdělila žáky do sedmi odlišných skupin.

Zmíním zde jednu, ve které se sešly čtyři školy a to **Gymnázium Jana Nerudy, Střední odborná škola pedagogická, Střední odborná škola hotelová a Panská (Filmová a televizní tvorba)**. Nejvíce se žáci v těchto třídách přikláněli k tomu, že nacionalismus považují za c - *politickou ideologii, která tvrdí, že národ by měl být jednotný stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství*. Druhá nejvíce zastoupená možnost byla b, třetí c.

K rozdílu mezi průměrem a modem nejvíce docházelo u položky c - *Politickou ideologii, která tvrdí, že národ by měl být jednotný stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství*. V modu docházelo na **Gymnáziu Jana Nerudy, Střední odborné škole pedagogické a Střední odborné škole hotelové** k většímu příklonu k souhlasu.

V demokratické společnosti by podle mého názoru

Zde došlo u výstupních dotazníků k rozdělení na **čtyři** skupiny.

V největší skupině, kde se sešly čtyři školy – **Gymnázium Arabská, Soukromé odborné učiliště Karlín, Střední odborná škola zeměměřičská a Panská (Technické lyceum)**, byl **nepatrný rozdíl** mezi mírou souhlasu u položek a - *zájmy menšin měly být podřízeny vůli většiny, přičemž vůle většiny se projevuje ve volbách* a b - *práva menšin by měla být ústavně garantována, přičemž justice dbá o to, aby tato práva nebyla porušována*.

Ve druhé skupině, kde byla obsažena **Akademie řemesel a Gymnázium Evolution**, více převládal příklon k možnosti a - *zájmy menšin měly být podřízeny vůli většiny, přičemž vůle většiny se projevuje ve volbách*.

Největší rozdíly mezi průměrem a modem hodnocení položek se ukázaly u b - práva menšin by měla být ústavně garantována, přičemž justice dbá o to, aby tato práva nebyla porušována. V modu se k tomuto postoji více hlásilo Gymnázium Evolution, Střední odborná škola pedagogická a Střední odborná škola zeměměřičská.

Evropská unie zejména

Nejobsazenější názorovou skupinou se stala skupina o čtyřech školách – **Gymnázium Arabská, Střední odborná škola zeměměřičská, Střední odborná škola hotelová a Panská (Filmová a televizní tvorba)**. Zde se v mírné sestupnosti přiklínili žáci k tomuto pořadí položek c – *na území všech členských států garantuje volný pohyb osob, služeb, kapitálu a zboží, nicméně velmi blízko byl i výrok, že usiluje o harmonický rozvoj členských států a zmenšování regionálních rozdílů*, b – *usiluje o harmonický rozvoj členských států a zmenšování regionálních rozdílů* a možnost a – *zasahuje do chodu našeho státu, omezuje naši suverenitu*.

Rozdíl mezi průměrem a modelem byl u **Akademie řemesel** v položce a – *zasahuje do chodu našeho státu, omezuje naši suverenitu*. V modu se žáci k této variantě klonili více.

Na **Panské (Filmová a televizní tvorba)** a na **Gymnázium Evolution** se zase v modu více žáci klonili k možnosti c – *na území všech členských států garantuje volný pohyb osob, služeb, kapitálu a zboží, nicméně velmi blízko byl i výrok, že usiluje o harmonický rozvoj členských států a zmenšování regionálních rozdílů*.

Multikulturalismus považují za

Pro skupinu škol **Gymnázium Arabská, Střední odborná škola pedagogická, Střední odborná škola zeměměřičská, Gymnázium Jana Nerudy a Panská filmařská** byl nejsilnější příklon k možnosti c – *je uspořádání, které tvrdí, že všichni občané dané země jsou si před zákonem rovni bez ohledu na to, k jaké kultuře se hlásí (jsme v první řadě občané, teprve pak muslimové, křesťané apod.)*

Zároveň u této možnosti byl i největší rozdíl mezi průměrem a modelem – v modu se k této možnosti více přiklínily **Soukromé odborné učiliště Karlín, Střední odborná škola zeměměřičská, Střední odborná škola hotelová, Akademie řemesel, Panská (Technické lyceum) a Gymnázium Evolution**.

K možnosti c se tedy v souhlasně přiklínily všechny dotazované školy.

Média

V otázce médií vzniklo celkem více skupin, mezi nimiž nebyly velké rozdíly.

Uvedu zde dvě skupiny po dvou školách, kde rozdíl značný byl.

V **první** skupině bylo **Gymnázium Arabská a Střední odborná škola pedagogická**. Nejvíce se žáci ztotožňovali s výroky c a d – *reprezentují a hájí zájmy svých vlastníků a zveřejňují lživé a manipulativní informace (tzv. „fake news“)*.

Ve **druhé** skupině spolu byly **Panská (Filmová a televizní tvorba) a Gymnázium Jana Nerudy**. Zde se žáci nejvíce klonili ke dvěma ambivalentním možnostem, možnostem b a c – *média analyzují a kritizují, plní roli „hlídacího psa“ demokracie a současně reprezentují a hájí zájmy svých vlastníků*.

S výrokem a – *poskytují pravdivé, ověřené a nezájaté informace* nikdo nesouhlasil.

Důvěra ve jmenovaná média

Gymnázium Jana Nerudy, Gymnázium Arabská, Panská (Technické lyceum) a Střední odborná škola pedagogická nejvíce důvěřují DVTV, nejméně pak Parlamentním listům a Mladé frontě Dnes.

Gymnázium Jana Nerudy, Panská lyceum a Panská filmařská jsou v názorech na konkrétní média celkem heterogenní. Zbylé školy mají homogennější názory kolem středu.

U **Akademie řemesel** šlo v modu o větší nedůvěru k Blesku, Reflexu, Parlamentním listům a Právu.

U **SOŠ PED, Střední odborné školy zeměměřičské a Střední odborné škole hotelové** šlo v modu o větší nedůvěru k Blesku. U dalších škol se v modu objevovala větší nedůvěra k Blesku, Parlamentním listům, Mladé frontě a Právu.

V ČR roste počet cizinců, protože

I u výstupních dotazníků tato otázka rozdělila školy do tří skupin.

V první skupině se potkaly **Střední odborná škola zeměměřičská, Gymnázium Jana Nerudy a Gymnázium Arabská a Gymnázium Evolution**, zde šlo o „informovanou názorovou klasiku“ - **největší příklon k možnosti c - počet cizinců v ČR roste, protože na českém pracovním trhu je nedostatek pracovníků**. Nejmenší příklon k možnosti a - *máme štědrý sociální systém, který k nám láká migranty*.

Ve třetí skupině se spolu setkaly **Soukromé odborné učiliště Karlín, Střední odborná škola hotelová, Akademie řemesel a Panská (Filmová a televizní tvorba)**. Nejčastěji tady byl souhlas s možností b - *protože došlo k válečným konfliktům, které sem vyhnaly spoustu lidí*.

Organizace projektu

Žáci na **Střední odborné škole zeměměřičské a Soukromém odborném učilišti Karlín, Gymnáziu Jana Nerudy a Střední odborné škole pedagogické** nejlépe hodnotili *možnost vyjadřovat názory*.

Celkově nejlépe organizaci hodnotily **Střední odborná škola hotelová, Střední odborná škola pedagogická a Střední odborné škole zeměměřičské**.

Nejhůře hodnocen *čas na přípravu žákovského projektu* (**Gymnázium Evolution, Gymnázium Arabská a Panská (Filmová a televizní tvorba)**).

V modu velmi pozitivně hodnotilo **Gymnázium Arabská** (kromě *projekt dobře organizován (na místě ve třídě)*).

Celkově nejlépe hodnoceno *během setkání možnost vyjadřovat názory*.

Přínos projektu

Nejlépe přínos projektu hodnotila **Střední odborná škola pedagogická a Střední odborná škola hotelová**.

Obecně nejlépe hodnoceno

- *díky projektu jsou moji spolužáci tolerantnější*
- *díky projektu jsem tolerantnější*

- **projekt mi přinesl mnoho nových znalostí**
- **vím, z jakých zdrojů čerpat**

Střední odborná škola hotelová byla názorově nejvíce „na středu“.

Nejhůře přínos projektu hodnotili žáci na **Panské (obě třídy)** a na **Gymnáziu Evolution**.

V modu se na **Gymnáziu Arabská** jednalo o více souhlasný postoj ve výroku - *díky projektu jsou moji spolužáci tolerantnější*.

Na **Soukromém odborném učilišti Karlín** a **Gymnáziu Jana Nerudy** se v modu více přikláněli k výroku - *projekt mi přinesl mnoho nových znalostí o tématech, kterých jsme se dotýkali*.

Vzkaz na konec

Vzkazy jsou dány do kontextu hodnocení projektu pro zjištění, zda je negativní vzkaz vázán i na negativní hodnocení projektu či jde jen o vychýlení hodnocení.

Organizace a přínos projektu byly hodnoceny na pětibodové škále, kdy 1 = zcela nesouhlasím a 5 = velmi souhlasím.

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

Gymnázium

„Blbé načasování, když máme XY věcí.“

- *Organizace hodnocena dobře, až na organizaci na místě ve třídě (3) a na čas na přípravu žákovského projektu (2).*
- *V přínosu dobře hodnoceno mnoho nových znalostí (4).*

Soukromé odborné učiliště

„Pokud má někdy své zatvrzelé názory, tak je těžké či dokonce nemožné, je změnit.“

- *Hůře hodnocena časová kapacita na projekt a čas na přípravu projektu.*

„Příště by nám to mohli nabídnout. Ne všichni to chtěli a vycházelo to na blbý čas. Nebo abychom si mohli vybrat téma sami.“

- *Dobře hodnoceno projekt dobře organizován (na místě ve třídě) (5) a během setkání možnost vyjadřovat názory (5). Dobře též hodnoceno komunikace se spolužáky bez obtíží (4) a komunikace s lektory bez obtíží (4). Časová kapacita a čas na projekt hodnoceny negativně (2).*
- *V přínosu nejhůře hodnocené vím o možnostech, jak se dál zapojit.*

„Hodně mě to bavilo a byla bych ráda, kdybyste přišli příště.“

- V organizaci hodnoceny všechny položky střední hodnotou.
- V přínosu hodnoceny všechny položky střední hodnotou.

Gymnázium

„Rozhodně projekt je dobrý nápad, ale pro příště by bylo vhodnější, kdyby se nejdříve zjišťovalo, jestli to může mít pro ty studenty nějaký přínos, posléze vytvořit témata. Z dotazníku mám pocit, že bez projektu bych musel být rasista, xenofob... :)“

- Položky během setkání možnost vyjadřovat názory, komunikace se spolužáky bez obtíží a komunikace s lektory bez obtíží hodnoceny pozitivně.

- Položky vím, z jakých zdrojů čerpat a ze znalostí budu čerpat i v budoucnosti hodnoceny pozitivně.

„Zrovna naše třída zrovna ani nespí, jak je má oči otevřené. Takže pro nás info bylo staré a nuda. Možná to zkuste jinde než na gymnáziu a o pár ročníků níže.“

- Pod středem hodnocena v organizaci jen položka časová kapacita vyhovující.
- Pod středem hodnocena v organizaci jen položka vím, z jakých zdrojů čerpat. Jinak vše hodnoceno na středu.

„K přínosu projektu: tolikrát jsem zakřížkoval (3), zejména proto, že to nebylo "díky projektu", 90% názorů bylo formováno už předtím a vůbec se mi nezměnily. Vůbec to ale neznamena, že byl projekt nepřínosný.“

- Organizace hodnocena veskrze pozitivně, nejnižší hodnotu (3) měla pouze položka čas na přípravu žákovského projektu vyhovující.
- Přínos hodnocen hodnotami 3 (4x) a 4 (3x).

Střední odborná škola

„Velmi dobrá spolupráce s Marií. Škoda jen, že jsme měli málo času kvůli pracím.“

- Organizace hodnocena skvěle kromě položky čas na přípravu žákovského projektu vyhovující.
- Přínos hodnocen pozitivně, názor díky projektu se spíše nezměnil.

„Ten dotazník vůbec nebere v potaz to, že se někdo zabývá/zabýval těmito tématy v minulosti. A všechno se až moc vztahuje na projekt.“

- Organizace hodnocena spíše pozitivně.
- Přínos hodnocen středně, kromě negativního hodnocení položek *změnil/a jsem názor; naučila/a jsem se vyjadřovat názory; naučil/a argumentovat názory.*

„Mnoho otázek "díky" projektu jsem musela vyhodnotit záporně, protože tyto zásady má snad každý v sobě. NEJEN díky nějakému projektu.“

- Organizace hodnocena středně až velmi dobře kromě položek *časová kapacita vyhovující a čas na přípravu žákovského projektu vyhovující.*
- Přínos hodnocen spíše hůře kromě položek *vím, z jakých zdrojů čerpat a mnoho nových znalostí.* To ale neznamená, že projekt neměl smysl.

Střední odborná škola

„Jsem nyní tolerantnější? Odpověď "ne nejsem", neznamená, že nejsem tolerantní, ale že jsem tolerantní pořád stejně.“

- Organizace hodnocena pozitivně.
- Přínos hodnocen negativně kromě položky *mnoho nových znalostí.*

„Nepřehazovat stupnici. Myslím si, že takový projekt lidem názor na menšiny moc nezmění, to ovlivňuje pouze výchova a osobní postoj dané osoby.“

- Organizace hodnocena pozitivně.
- Přínos hodnocen negativně kromě položky *mnoho nových znalostí.*

„Špatně položené otázky, myslím, že většina svůj názor měla a nezměnila.“

- Organizace hodnocena středně až pozitivně, kromě negativního hodnocení položek *časová kapacita vyhovující a čas na přípravu žákovského projektu vyhovující.*
- V přínosu pozitivněji hodnocena pouze položka *mnoho nových znalostí.*

Střední odborná škola

„Většinu věcí jsem věděla již před projektem. Hezký nápad, ale málo času.“

- V organizaci negativněji hodnoceny položky projekt dobře organizován (na místě ve třídě) a položek *časová kapacita vyhovující a čas na přípravu žákovského projektu vyhovující.*
- Přínos hodnocen negativně.

Střední odborné učiliště

„Přednášky ve škole byly fajn, ale dělat ten projekt...buď jsme špatní, nebo na špatné škole. Teoreticky fajn, ale chybí vůle, jinak fajn.“

- Organizace hodnocena pozitivně kromě položky *čas na přípravu žákovského projektu* vyhovující (3).
- Přínos hodnocen někdy pozitivně (*změnil/a jsem názor; ze znalostí budu čerpat i v budoucnosti; díky projektu spolužáci tolerantnější*), někde negativně (*díky projektu jsem tolerantnější*).

„Nápad dobrý i jeho náplň, ale pro mnoho studentů nezajímavé a zbytečné zdržení.“

- Organizace hodnocena od středu spíše pozitivně.
- Přínos hodnocen negativně.

Střední odborná škola

„Vyžadovat méně osobních údajů.“

- Organizace hodnocena pozitivně.
- Přínos hodnocen negativně.

„Otázky o médiích jsou trochu mimo, je to individuální.“

- Organizace hodnocena spíše negativně.
- Přínos hodnocen „na středu“.

Gymnázium

„Děkuji za váš čas, ale stačilo mi to. Nejsem filantrop.“

- Organizace hodnocena negativně, kromě položky *během setkání možnost vyjadřovat názory*
- Přínos hodnocen negativně.

„Příště s námi nemluvte jako s malými dětmi a dejte nám fakta. Ve světě umírá spousta lidí, dochází voda, jíme plasty a pořádně nevíme co s tím. To musím řešit se svými homo/hetero fluidními kamarády se sklenkou vína.“

- Organizace nehodnocena.
- Přínos hodnocen negativně.

„Nepovažuji své názory za xenofobní či naopak "sluníčkářské". Cítím se přesně mezi těmito dvěma extrémy. Bohužel tento projekt tlačí lidi k tomu, co si mají myslet. Výsledek je takový, že lidi (studenty) pouze tlačí do extrémních pozic obou pohledů na jednotlivá témata (nacionalismus, multikulturalita). Škoda. Díky, nikdy víc.“

- Organizace hodnocena půl na půl. Negativně hodnoceny položky *projekt dobře organizován (na místě ve třídě); časová kapacita vyhovující; čas na přípravu žákovského projektu vyhovující.*
- Přínos hodnocen spíše negativně.

Střední odborná škola

„Už za námi nechodte, nemá to smysl. Hezký den.“

- Organizace hodnocena spíše negativně kromě položky *komunikace se spolužáky bez obtíží.*
- Přínos hodnocen negativně až na položku *multikulturní vzdělávání součástí obecného vzdělávání (5).*

„Možná by nebylo na škodu přestat otravovat hlavy studentům a najít si pořádnou práci.“

- Organizace hodnocena spíše negativně.
- Přínos hodnocen negativně.

„Má tolerance vůči menšinám či jakkoli "jiným" lidem je přirozená, nepotřebovala jsem k tomu tento projekt. Ocenila bych, kdyby se projekt skutečně snažil analyzovat danou problematiku (kam až můžeme tolerovat, abychom neztratili vlastní svobodu a bezpečí) a aby se nebral za příklad odsun Židů za protektorátu, protože to s tím souvisí, ale v tomto kontextu to bylo dost zavádějící (srovnávat Židy a dnešní uprchlíky).“

- Organizace hodnocena spíše negativně.
- Přínos hodnocen spíše negativně.

Průběžná zpětná vazba během realizace projektu

Workshop 1, Gymnázium

Žákyně: „Lektoři byli velmi přátelští, necítila jsem se jako, že jsem ve škole. Mohla jsem se volně vyjádřit.“

Žák: „Lektorky si vedly výborně, byly velmi milé.“

Žák: „Workshop byl velmi organizovaný, edukativní a zajímavý. Některé otázky by mohly být těžší.“

Žák: „Líbilo se mi to a doufám, že tyto workshopy budou častěji, člověk se oprostí od stereotypu sezení v lavici.“

Práce lektorů hodnocena velmi pozitivně.

Workshop 2, Střední odborná škola

Žák: „K práci lektorů nemám žádné připomínky, myslím, že se snažili a byli připraveni.“

Žák: „Lektoři byli milí, komunikativní lidé.“

Žákyně: Znalosti a dovednosti získané během workshopu využiji tak, „že při normálním hovoru budu chytřejší.“

Žák: „Líbí se mi, že se velmi aktuální téma migrace přirovnává k událostem s historickým kontextem (Židi během války, Romové v 90. letech).“

Žák: „Práce lektorů je velmi dobrá, struktura je solidní, dobře komunikují a vyslechnou si naše názory.“

Žák: „Lektoři pracovali velmi dobře, byli srozumitelní.“

Práce lektorů byla hodnocena velmi kladně, objevilo se i pár vzkazů o „propagandě“ a „sluníčkářství“.

Workshop 3, Střední odborná škola

Žákyně: „Lektor byl chytrý muž, který ví, o čem mluví.“

Žák: „Na workshopu nic nescházelo.“

Žákyně: „Práce lektora byla dobrá.“

Práce lektorů byla hodnocena kladně a přínosně.

Workshop 4, Střední odborné učiliště

Žák: „Práce lektorů byla výborná.“

Žák: „*Workshop mohl být delší.*“

Žák: Nejužitečnější informace během workshopu: „*názory druhých lidí.*“

Žáci byli s workshopem velmi spokojeni, nepadly zde žádné kritické komentáře. Snad jen to, že když bude někdo rušit, měl by být hned poslán za dveře na chodbu.

Rozhovory s pedagogy

Polostrukturované rozhovory proběhly celkem čtyři na třech různých druzích středních škol – nagymnáziu, na střední odborné škole a na střední odborné škole s učilištěm). Rozhovory probíhali s pedagogy, kteří za školu komunikovali s projektovým koordinátorem a lektory.

Analýza rozhovoru probíhala podle jeho osnovy (viz přílohy).

Důvod vstupu do projektu

- Šlo o výměnný obchod, spolupráce s MKC se hodila.
- Nápad se líbil v tom „kdo všechno může být Pražanem“ a šance pro žáky, aby si ve svém okolí vyhledali někoho, kdo je jiný a blíž ho poznali.
- Tematicky projekt zapadal no náplně učiva, ačkoli to nakonec třídě tematicky nenasedlo, protože kromě problematiky LGBT byla témata již známá.

Pedagožka, střední odborná škola: „*Já osobně jsem to navrhla žákům, protože se mi ten nápad líbil v tom, že v samotném názvu to zní „Kdo všechno může být Pražanem“. Já učím multikulturní výchovu, a když učím nějaké sociokulturní skupiny, tak ono to je takové abstraktní. Tady mi ale najednou přišla šance, aby si ti studenti ve svém okolí vyhledali někoho, kdo je nějakým způsobem jiný a vlastně ho blíž poznali a tím pádem pochopili, že jsme všichni na jedné lodi a nesmysl se nějakým způsobem vydělovat.*“

Předpoklad přínosu projektu

- Přínosem byla praktická rovina projektu – práce na žákovském projektu.
- Přínos byl preventivní – ne úplně správné tendence ve společnosti mohou vést ke katastrofě.
- Přínosem bylo povědomí o existenci MKC.
- Návštěva Náprstkova muzea, kam by je nenapadlo bez projektu jít.

Pedagožka, střední odborná škola a střední odborné učiliště: „*Zásadní byla praktická rovina, od toho teoretického přínosu se nedalo moc očekávat.*“

Pedagožka, střední odborná škola: „*Přínos to mělo, že ne úplně správné tendence ve společnosti mohou vést ke katastrofě a dotknout se obyčejných lidí.*“

Pedagog, gymnázium: „Ten přínos je ale i v tom, že se tady mohli potkat se situací, že existuje vzdělávací společnost, která se snaží něco dělat. A i když jim to tematicky nesedí, tak oni ví, že jim to nesesedělo, tak oni ví, že to je. My ze školy víme, že existují nějaké školy, kde potřebují nějakou takovou vzdělávací neziskovku, i když my to známe. To může mít taky nějakou váhu.“

Pedagožka střední odborná škola a střední odborné učiliště: „Jinak jsme byli v Náprstkově muzeu a díky projektu jsme se dostali do místa, kam by nás vůbec nenapadlo jít.“

Pedagožka střední odborná škola: „Učím i na ZŠ a tam cokoli se děje v rámci Multikultí, tak jak se ti učitelé k tomu vyjadřují, to je katastrofa: „To jsou ti lidi z těch neziskovek a nemají nic lepšího na práci a berou na to peníze z EU.“ Ti sami učitelé, kde učím, mají dost cizinců a mě to prostředí baví, ti učitelé jsou skvělí, ale ta rétorika je paradox. Oni jsou k těm dětem fakt hodní, ale to jak se vyjadřují, je paradox. Takže stereotypy a předsudky má smysl odbourávat v rámci nějakého projektu.“

Spokojenost s realizací projektu

- Došlo k velké prodlevě mezi zahájením spolupráce a samotným začátkem realizace (4 měsíce).
- Ze začátku komunikace vážla, ale vždycky se dalo dohodnout.
- Atmosféra ve třídě nebyla dobrá, třída nevykazovala příliš velké známky spolupráce, tematicky pro ně semináře nebyly atraktivní, metodicky to pro ně bylo příliš „základněškovsky přednáškové.“

Pedagog, gymnázium: „Bylo to fajn, bylo to dost takové přednáškové, ale tato třída na to slyší a odmítá skupinovou práci. Když je to téma zaujme, tak se ptají a diskutují. Některé momenty na mě vrhali, takové pohledy „nejsme na základce.“ Oni se cítí již dospěle a nejsou na to zvyklí.“

Budoucí plány navazujících projektů

Pedagožka střední odborná škola: „Určitě, já mám na to prostor, protože mám na to tu multikulturní výchovu.“

Pedagog, gymnázium: „V příštím roce ne, potřebuji si to nechat po téhle zkušenosti uležet a neměl jsem do teď čas se zastavit a nechtěl bych opakovat to, že já za sebe v dobré víře s někým naplánuju něco, co té třídě nesesedne. Pak se tady bude u nás ve škole měnit celý vzdělávací program, protože se tu bude rozjíždět

studium v angličtině, zároveň jsem zapojený v projektu Učitele na živo. Domluva nějaké méně časově náročné podobné aktivity se může udít i během roku, pokud by to mělo být takto časově náročné, tak bych to chtěl mít více spjaté s tou školou."

Vztah školy k interkulturnímu vzdělávání

- Velmi pozitivní.
- Je to záležitost posledních dvou let.

Důležitost vést studenty ke kritickému myšlení a argumentačním schopnostem

- Ano, pro všechny úrovně vzdělávání, na učilištích je to víc potřeba.
- Jednoznačně učit diskuzi, aby nereagovali výbušně.
- Jednoznačně je to potřeba pro všechny, je třeba pro to studenty vychovat, s mladšími studenty se pracuje lépe.

Pedagožka střední odborná škola a střední odborné učiliště : „Ano, mělo by se vést, to jednoznačně. Mělo by jít o všechny úrovně vzdělávání, počínaje na základní škole, prohloubeno na střední a ty střední už tam jsou jako vývojově jinde, nemůžu gympl srovnávat s učňákem. Ti naši žáci (z učňáku) s tím neumějí pracovat. Kdežto na tom gymplu to bude lepší. U nás se v davu skrývá jeden z mála aktivních a ten se neprojeví. Je to potřeba, ale je to náročné. Na učňácích je to určitě víc potřeba. Hodně tam taky hraje roli obor."

Pedagog, gymnázium: „Mělo by se jednat o všechny, je to téma, které se tu snažíme podporovat, po zkušenosti se studentskými pracemi. Opakovaně se podporujeme jít touto cestou, je to rozhodně potřeba a je potřeba s i k tomu ty studenty vychovat. U těch mladších studentů se toto vede mnohem snadněji, než třeba u těch čtvrtáků."

Je interkulturní vzdělávání důležité pro všechny žáky a studenty všech typů vzdělávání?

- Je potřeba na všech úrovních a pro inovativní metody je třeba dost času.
- Ano a také na pedagogických vysokých školách, kde to naprosto absentuje. Lidé, kteří vycházejí z pedagogických VŠ jsou skutečně xenofobní.
- Ano a není tam nutná hranice věku. S interkulturním vzděláváním a kritickým myšlením se dá pracovat v každém věku.

Pedagožka střední odborná škola a střední odborné učiliště : „Je to potřeba na všech úrovních, i v MŠ ve smyslu dokázat vedle sebe žít jako dva lidi. Individuální prožitek je potřeba na všech typech škol."

Pedagožka (Evangelická akademie): „A také na pedagogických vysokých školách, kde to absolutně absentuje a ti lidé, co vycházejí z pedagogických vysokých škol, jsou skutečně xenofobní. Před dvěma lety vyšel

v Respektu článek, ve kterém se psalo o výzkumu učitelů a jejich názorů a byli zhrozeni, jak jsou učitelé xenofobní."

Pohled na tendence politického uvažování současných studentů

- Naše škola není v „pražské bublině“, možná to souvisí se vzděláním.
- Studenti moc netuší, co se děje v zahraničí a zájem o politické dění v Česku je zejména v souvislosti s Andrejem Babišem. Mladí lidé na demonstrace ale chodí spíše kvůli identifikaci s „protibabišovským“ táborem než ze skutečného zájmu o politické dění.
- Studentské volby jsou nerelevantní, pracovat bychom měli na vytváření postojů studentů, ne jen k vedení možnosti studentů volit. Data ze studentských voleb jsou zneužitelná.

Pedagožka střední odborná škola: „Dělala jsem v prvním pololetí bonusové otázky z politiky a tam jsem se třeba ptala, kdo je premiérem Velké Británie a přišlo mi, že naprostá většina lidí netuší, vůbec je nic nezajímá. Dělají si srandu z Babiše, ale jenom proto, že to všude slyší, ale jinak nevědí proč, o zahraniční politice nevědí vůbec nic. Lidé na demonstrace proti Babišovi chodí proto, aby se zařadili do nějaké skupiny lidí, nechodí tam kvůli nějaké potřebě něco změnit.“

Pedagog, gymnázium: „Nenašel jsem v sobě argument proto, abych pochopil studentské volby, nenašel jsem ho a ani ho nehledám, spíš čekám, že když je to jednou za čas takové téma, tak že mi ho někdo dá takovým způsobem, abych ho akceptoval a přijmul. Řekněte mi, jak moc jsou tyto výpovědi relevantní? Jako moc ti lidé volí to, co jim řeknou doma nebo naopak v opozici toho, jak doma žijí. Jak moc to dělají z hecu? Já si myslím, že je totiž mnohem důležitější vést ty studenty k tomu, aby měli to kritické myšlení, aby se s tou větší šíří zabývali tou politikou a občanskou společností a to byl ten důvod jít k volbám. Vnitřně nesouhlasím s tím, aby se takhle volby na školách děly.“

Společné setkání žáků a pedagogů nad metodickými postupy projektu

Během fokusní skupiny jsme se věnovali evaluaci organizace projektu, samotnému názvu projektu (*Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci a respektu*). Dále jsme se věnovali přínosu projektu (pro koho a jak?) a kritickému čtení médií.

Organizace projektu

- Dobrý nápad, ale organizačně náročné ve vztahu ke školní praxi (zejména pro odborná učiliště).
- Ve velkých skupinách pro žákovské projekty se nespolečně dobře, lépe se spolupracovalo v menších skupinkách. Pokud se třída rozdělila jen do dvou velkých skupin, pravděpodobnost zdárného dokončení projektu se snižovala, skupiny se ještě stejně dále dělily. Na školách, kde byly žáci rovnou rozděleni do malých skupin, byly projekty dotaženy do konce. Dělení

do dvou skupin vyplynulo z malé projektové kapacity (na celý projekt byl jen 1, 5 úvazku.

Studentka (střední odborná škola) : „Naučili jsme se spoustu nového a mnohem lepším způsobem než sedět v lavici a poslouchat výklad. Myslím, že jsme si z toho odnesli mnohem víc, protože jsme si to zažili a ozkoušeli a sami jsme se snažili k tomu dopracovat.“

Studentka (SOU) : „Jistě je to dobrý nápad, ale pro učiliště to nebylo moc vymyšlené, protože se nám měnila praxe se školou s tím, že na praxi jsme byli každý rozdělený a na vašich přednáškách jsme byli rozdělení do skupin, takže to značně zkomplikovalo ten projekt, který jsme měli dělat, ale jinak si myslím, že to je dobrý nápad.“

Student (SOU) : „Pro nás to bylo taky trochu organizačně náročné s praxemi.“

Studentka (SOU): „Já jsem chtěla říct, že my jsme měli taky ten organizační problém, máme rozdělenou praxi a teorii a dělali jsme to jenom o teorii a trochu nám to lezlo do výuky, ale nakonec jsme to nějak zvládli.“

Pedagožka (SOU: „Jsem učitel a přesně na začátku jsme o tom mluvili, že když je 27 žáků ve třídě a rozdělí na dvě skupiny, tak v tak velké skupině se nedá pracovat.“

Studentka (střední odborná škola)): „U nás to dopadlo tak, že šest lidí pracovalo na židech a zbytek nic nedělal. Já osobně jsem to dělala tak, že jsem tlačila, chtěli jsme se podívat tam a tam, měla jsem natočený rozhovor s pamětnicí, byli jsme v Terezíně, navštívili jsme Staré město Pražské, takže když sami budete chtít, tak to určitě jde, já jsem pak naléhala a sami jsme fakt chtěli.“

Projektové názvosloví

- Název projektu je krkolomný a možná zavádějící. – Je ale třeba se strefit do projektového jazyka. – Zároveň interkulturní dobře vystihuje dialog kultur, což je i pro téma soužití v Praze mnohem trefnější, než název multikulturní.

Student (gymnázium): „Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci a respektu, to působí divně, vyvolává to takový myšlenky, jak zmínila Míša na začátku „nějaký sluníčka nás budou učit, jak přijímat migranty a dál“, ale jako ten název je zavádějící, protože o tom ten projekt vůbec nebyl, byl o menšinách, ale spíš jako jak média informují a o tom kritickém myšlení. Takže možná bych změnil ten název a nějakou prezentaci toho projektu.“

Projektový koordinátor: „To je dobrý point, ty názvy jsou to poslední, co se vymýšlí při psaní projektu a vy se musíte trochu trefit do toho specifického slovníku, ve kterém jsou ty projekty psány. Oni napíšu výzvu a tam se hemží slova jako interkulturní, respekt, vzdělávání. Abyste zvýšil pravděpodobnost projití projektu, název

složíte z těch klíčových slov."

Pedagožka (střední odborná škola) : „Já jsem učitel a multikulturní bych tam právě ponechala, když se bavíme o tom obsahu, tak mě to krásně nasedlo. Že to není multikulturní, ale opravdu interakce mezi těmi kulturami, tak bych to ponechala."

„Co se týká obsahu - víc skupin, víc kultur bych si představovala, takových těch, které jsou tady víc aktuální, než ty které tam byly prezentované. Třeba Ukrajina nebo postsovětské země, protože s tím se naše studentky setkávají na těch praxích ve školce, třeba na Butovicích je velká ruská komunita nebo pak nějaké odlišné svátky a pak třeba téma migrace."

Přínos projektu – pro koho a jakým způsobem?

- Naučení se novým znalostem lépe, než jen sezením v lavici.
- Neomezovat se jen na SŠ, začít s multikulturní výchovou lze již na MŠ a ZŠ.
- Zaměřit se hlavně na učitele, ti mají po rodině a nejbližším sociálním okolí velký vliv na utváření postojů.
- Nové informace, nové kontakty, nová schopnost něco organizovat, naučení se větší zodpovědnosti.
- „Otevření očí“ v tématu LGBT a Romové.

Studentka (střední odborná škola) : „Takový dotaz, proč jenom na středních školách, proč ne na druhém stupni základních škol? Cíl našeho projektu bylo prezentovat na základních školách a myslím si, že my v 18 a možná i víc letech máme takový pohled a doufám, že i takový, že lidi neodsuzujeme a myslím, že na těch základních školách je to mnohem větší problém a měli bychom se na to mnohem víc zaměřit."

Student (gymnázium 1): „Jak jsme tady mluvili o tom dopadu toho interkulturního vzdělávání obecně, tak do těch MŠ bych neřekl, že to je úplně ideální. Spíš si myslím, že když se ty děti už od té školky budou setkávat s jinými dětmi odlišné pleti a odlišné kultury, tak to pak budou považovat za normální a nebude potřeba už tak intenzivní nějaká interkulturní osvěta."

Studentka (střední odborná škola) : „Já souhlasím, myslím si taky, že do mateřských školek ty děti ještě dost malý, ale co si myslím, tak by bylo do budoucna hodně fajn zaměřit se na učitele jako takový, myslím si, že český školství je na tom skutečně bídě a možná i proto byla ta organizace velice těžká, protože školy jako takové tohle vůbec nepodporují, což jsem se setkala u kamarádů z jiných škol."

Studentka (střední odborné učiliště): „Pro mě to bylo velmi přínosné, my máme projekt na Romy a hned od začátku jsme sváděli boj, jestli si vzít projekt na Romy z minulosti nebo jak jsou na tom s dnešním světem

a tak a pak jsme si něco vymysleli a měli jsme o tom debatu a při ní jsem zjistila, že to může být úplně jinak a že ne všichni lidé se musí na Romy koukat stejně, takže mi to přineslo jiný pohled na svět i na Romy, protože i Romové jsou lidé."

Kritické čtení médií

- Mezi studenty padla shoda na tom, že je velmi potřeba vedení ke kritickému čtení médií.
- Na Gymnáziu Arabská proběhl týden věnovaný médiím díky MKC.

Student (gymnázium): *„My jsme jeden týden měli částečně věnovaný médiím díky MKC. Ano, je to důležité, protože se v dnešní době objevuje spousta ne úplně pravdivých a manipulativních informací a asi je dobré studentům říct, že tady taková hrozba je a učit studenty číst ta média. Nejjednodušší je vzít si zprávu a zamyslet se nad tím, co ti někdo dává na talíři jako fakt a ověřuj si to.“*

Peer to peer setkání učitelů

Během setkání s dvěma zástupci zapojených gymnázií (Gymnázium Přípotoční a Gymnázium Jana Nerudy) jsme podle scénáře dostali k tématům motivace vstupu do projektu, postoji školy k interkulturnímu vzdělávání, dopadu projektu, spokojenosti s realizací a přínos projektu a plánu případné návaznosti na projekt. Součástí bylo i závěrečné slovo koordinátora projektu. Jako další témata mimo scénář nám vyvstala témata specifika pražských středních škol, postoje žáků ke spolupráci v rámci projektu, tématu ideologického vymezení lektorů projektu a obecně nastavení frontální výuky vs. alternativní metody učení.

Pod jednotlivými tematickými okruhy jsou uvedené body, které z diskuze vyvstaly a dále citace, ze kterých body vyplývají.

Motivace vstupu do projektu

- Studenti by se měli orientovat tímto směrem měkkých kompetencí, naučit se žít s druhými lidmi, ne jen do sebe hustit informace.
- Projekt byl součástí mezioborového semináře a ke spolupráci na projektu nebylo třeba přesvědčovat.

Gymnázium: *„Ve škole zodpovídám za projekty a průřezové vzdělávání, i když neučím ZSV nebo nepracuju s těmi skupinkami. Průřezová témata jsou strašně formální záležitost, není to něco, co by vyloženě rozvíjelo. Moje vize je, že by se studenti tímhle měli zabývat a orientovat se tímto směrem. Jsou takový dvě koncepce, jak vlastně dnes učit. Jedna je hustit do nich informace, což už jim pomalu přestává dávat smysl a druhá je dávat jim tenhle pohled, aby se naučili žít s druhými lidmi, to je zatím menšinová skupina v naší škole, kde bojujeme s tradičními učiteli i se studenty, kteří na to ještě nejsou zvyklí a je to pro ně nové.“*

„Už na začátku byl ale chybný výběr studentů, skrz ty projekty to byla taková vzájemná přemlouvárna a trapírna. Byli to druháci a

postoupilo to do jejich třetího ročníku. Nebyli ještě tak vyzrálí, ale chtěli jsme, aby tu projektovou část dělali ve třetáku, kdy mají ještě relativně dost času."

Gymnázium: *"Byli to studenti, kteří se mi přihlásili to jaro předtím do mezioborového semináře, takže tam nebyl žádný výběr, ale byli to všichni, asi zhruba 55 studentů a měli o to veliký zájem, byli ze čtyř tříd."*

"Mě s kolegou nemuselo nic přesvědčovat, tenhle seminář byl pro nás poprvé, předtím jsme spolu hodně diskutovali, jak na to, co tam zařadit za témata, říkali jsme si, že to jsou mimo jiné témata, kterých bychom se taky dotýkali, určitě pro nás bylo i dobré, že to byli odborníci zvenku."

Zúčastnění pedagogové jsou oba příznivci interkulturního vzdělávání a vítají jeho rozšíření i skrze takovéto typy projektů.

Postoj školy k interkulturnímu vzdělávání

- Interkulturní vzdělávání je na gymnáziích zakotveno spíše formálně v rámci RVP.
- Dochází k mezinárodním výměnám ve Španělsku a ve Francii, tím se studenti hodně naučí.
- Každoročně je na Gymnáziu Jana Nerudy pořádán „Neruden“, kde mají studenti, kteří nejsou zcela českého původu prostor pro sebe prezentaci.
- Na Gymnáziu Jana Nerudy také v rámci Erasmu + dochází k vytváření kulturních projektů s Turky, Němci a Španěly, škola hostí i „Pražský model“ OSN, kde se studenti mají možnost setkat s mnoha cizinci.

Gymnázium: *"V podstatě rámci RVP, je to v tematických plánech, participujeme na tom v rámci cizích jazyků, máme ZSV učitele, kteří se drží vlastně jenom té kostry, ne všichni se dotýkají aktualit. Je to zaštitěné předměty."*

"Ještě bych to doplnila - když přijde někdo zvenčí, studenti k tomu zaujmou jiný úhel pohledu. A pak ty výměny, ty taky děláme a každý rok k nám přijedou nějakí zahraniční studenti klidně i na měsíc. My jezdíme do severozápadního Španělska, kdy je to hodně multikulturní a tam se hodně naučí."

Gymnázium: *"V té formální papírové podobě v těch dokumentech, ale samozřejmě záleží na tom, jak to ten učitel pojme, jestli to s těmi studenty nějak uskuteční činností či obsahem. U někoho z nás učitelů bych určitě našel něco, mezipředmětové věci, ale jenom někdy to je opravdu interkulturní vzdělávání, může to opravdu vypadat různě nebo ta skutečnost může být různá. Děláme hodně výměn, hlavně na té bilingvní sekci, kde ta děcka přijdou do kontaktu s těmi korespondenty, během pěti výměn zažijí pokaždé jinou rodinu, i třeba jiného původu, nejen čistě francouzského."*

Podporovala v minulosti vaše škola interkulturní vzdělávání kontextuálně v Praze v rámci toho, s kým tu žijeme? Jako kontextualizace do toho, kde se vaše škola nachází? Ten směr podpory je tedy externí nebo globálního charakteru?

Gymnázium: „Já jsem ráda, že jsme se nekontaktovali, můžeme vymyslet ještě spoustu věcí.“

Gymnázium: „Takhle trefně na Prahu asi ne.“

Podpora interkulturalismu je na obou gymnáziích spíše globálního charakteru, než lokálního, na který byl právě projekt MKC zaměřen.

Dopadu projektu

- Reálný dopad na budoucí občanskou společnost projekt jistě má.
- Má i praktický dopad na možné budoucí lokální jednání.
- Ovlivňují nás i nás i náhody, oslovovat skrz projekt můžeme úplně náhodou.
- Výchova ke kritickému myšlení je běh na dlouhou trať.
- Efekt nevidíme hned, budeme si na něj muset počkat, stává se, že absolventi až zpětně ocení, co jim škola přinesla.

Gymnázium: „Reálný dopad na formování myšlení a na budoucí občanskou společnost určitě ano a myslím, že by to nemělo být a že by těchhle kanálů nebo činitelů mělo být víc a těžko říct, jestli je to rodina nebo zbytek školy nebo to, kde se ti studenti pohybují, ale určitě média, těch faktorů by mělo být víc, může to vést k akci (jak na jaře studenti demonstrovali).“

Gymnázium: „Já si myslím, že všechno, co děláme pro ty studenty s kolegy, tak má dopad, věříme tomu, protože jinak bychom to nemohli dělat.“

Spokojenost s realizací a přínos projektu

- Výborná zkušenost a přizpůsobování se situaci v daných podmínkách třídy.
- Přínosné byly metody práce a dokumenty, ačkoli studenti byli připraveni i na náročnější obsah (části obsahů byly pro ně nudné a zdouhavé).

Koordinátor projektu: „V evaluaci těch dílen se tam hodně často objevovalo to, že oni už jsou tolerantní a že je není potřeba o ničem přesvědčovat, jinak to byly připomínky k formě těch setkání. U vás [Gymnázium Jana Nerudy] jsem pochopil, že jste to chtěli mít mnohem víc o té diskuzi. To diskuzní plynutí bylo skvělé. Já jsem pochopil, že vy to chcete mít více diskuzní, méně zaměřené na memoraci, ale spíše na ten proces a více do hloubky.“

- Další návazná spolupráce pomůže lépe definovat potřeby studentů včas.
- Překvapení, že „průměrní“ studenti umí argumentovat, systém je příznivě nastaven pro šprty.
- Pokud vzal projekt do rukou pedagog, který se s projektem úplně neztotožnil a nestal se pro studenty „tahounem“, studentům se mnohdy nepodařilo dotáhnout projekty do konce.

- Na Pedagogické fakultě velmi chybí interkulturní vzdělávání pro budoucí pedagogy a možná by stálo za to udělat speciální projekt jen na vzdělávání pedagogů.
- U těch kantorů to není o tom, že by nechtěli, ale že neví jak na to, tak by byli asi dobré se zaměřit na vzdělávání už těch hotových pedagogů nebo projekt realizovat na Pedagogické fakultě.
- Přínos projektu bylo i to, že se jeho praktická část přenesla za hranice třídy i školy.

Gymnázium: „Pak se nám stalo, že kolegyně, která měla projekt na starosti, tak odešla a přehodilo se to na jinou, která se s ním tolika neztotožnila a tak její přístup byl jen naprosto formální a chybělo tam to charisma vedení. Proto se ty projekty nedotáhly do konce. Ti studenti jsou tvořiví, ale musí mít pořád nějakého tahouna, a jak ten tahoun není ve formě toho učitele, tak to nejde. To je pro mě taky poučení pro příště, jak se domluvit na participaci ve vedení takových větších projektů.“

Gymnázium : „Možná ten přínos bude časem. Něco pro ně bylo už obsahově známé a mně zajímavé a my jsme si to řekli a ty podmínky jsme tomu uzpůsobili. Studenti byli připravenější i na náročnější obsah. Části obsahů byly i nudné a zdoluhavé.“

Gymnázium Jana Nerudy: „Myslím, že když budeme dále spolupracovat, tak dokážeme už mnohem přesněji definovat, jak bychom si to představovali. V tom semináři jsme studentům i říkali, že by měli být spolutvůrci toho semináře. Ale to načasování – jak to jsou studenti maturitního ročníku a chystají se na nějaké talentovky a další přijímačky, tak mi přišlo lepší posunout práci na nějakém skupinovém projektu ještě do dřív, aby byly k odevzdání. Před koncem prvního pololetí finišují se známkami a to je pro ně také stres a druhé pololetí trvá jen tři měsíce (s jarními a velikonočními prázdninami). Pak ještě to papírování – kdybychom to domluvili dříve, tak by ta evaluace byla efektivnější.“

Plán případné návaznosti na projekt

- Na Gymnáziu Jana Nerudy bude spolupráce pokračovat skrze mezioborový seminář.
- Na Gymnáziu Přípotoční půjde o další spolupráci v dalším podobně zaměřeném projektu.

Gymnázium: „S kolegou chceme pokračovat v tom semináři, přihlásilo se nám 15 studentů a potom, jak máme na škole možnost využívat ty šablony, tak v nějakém rámci nebo formátu spolupracujeme s kolegy z jiných předmětů, to si upravíme v průběhu, aby to bylo mezipředmětové.“

Pražské střední školy jako „sociální bublina“

- Studenti jsou zhýčkaní, je tu nabídka opravdu mnoha aktivit.
- Má smysl projekt vyvážet i mimo Prahu.

Gymnázium: „Aspekt Prahy je, že jsou tady studenti tak zhýčkaní, že

si nemůžou vybrat. Všichni tady mají spousty aktivit a málokdy vám budou vděční za to, co pro ně děláte. Kdežto když půjdete na ten venkov, kde je město 35 tisíc obyvatel, tak na těch gymplech je ta elita."

Postoje studentů ke spolupráci v rámci projektu

- V souvislosti s nedotažením žákovských projektů došlo k poznamenání, že od studentů obecně dochází k pozdním odevzdání povinných školních povinností. Z odevzdávání na poslední chvíli dochází ke stresu a odporu k samotné práci, to se nám ukázalo ve výstupních dotaznících.

Ideologického vymezení lektorů projektu – ano či ne?

- Z pozice učitele se „ideologické postavení“ na tu či onu stranu nezdálo signifikantní.
- Během seminářů se docházelo k otevřeným závěrům a to spíše v rovině procesu, než v rovině jednoznačných informací.
- Hodnotné byly během seminářů osobní zkušenosti.
- Neříkalo se, že je na nějaké téma dobrý nebo špatný názor, studenty lektori nechávali dojít k vlastnímu stanovisku samotné.
- Velkou roli hraje i dynamika třídy – jedna silná osobnost může strhnout celou třídu.

Gymnázium: „Nenapadlo mě v tu chvíli přemýšlet, jestli levice nebo pravice nebo promigrační nebo protiimigrační, ale zase já nejsem student a je možné, že studentům šrotovalo hlavou něco jiného. Mně se takhle z učitelské pozice zdálo důležitější dobírat se té pravdy a toho co je za tím bez ohledu na to, jestli nějakí viníci byli nacisté nebo Češi."

Nastavení frontální výuky vs. alternativní metody učení

Po celou dobu setkání jsme se s pedagogy bavili o tom, že český vzdělávací systém je postaven zejména na hodnocení požadovaného výkonu. Podle profesorky z Gymnázia Přípotoční je příznivě nakloněn šprtům, ale nevychovává ke komplexnímu porozumění světu a k empatii, k nastavení tak klíčovým pro dnešní informační dobu, kdy je možné si řadu „biflovacích“ informací najít na internetu.

Narazili jsme rovněž na opakovaně pozorovanou nedůvěru rodičů (např. při podepisování karet účastníka) vůči školním projektům. To vyplývá jednak z neinformovanosti a na druhé straně z toho, že rodiče na rozdíl od některých zemí západní Evropy neparticipují na chodu školy a jejich možnost ovlivnit výuku je velmi nízká.

Gymnázium : „Pracujeme na tématu dění v okolí, kde je škola, pak otázka mediální gramotnosti, protože oni nedokážou vzít informaci a zvážit její hodnotu. Takže orientovat se v médiích a rozpoznat, že se mnou někdo manipuluje a pak také, aby mohli komunikovat v rámci toho demokratického systému, aby nebyli ovce."

„Vždycky je nějaké procento lidí, kteří se nechají unášet davem, takže se spíš orientovat tím směrem, kde chtějí být. Není to jen ten projekt je to každodenní práce je formovat.“

„My jsme z generace, kdy jsme museli být pasivní, ale s tím obhajováním názorů – učím španělštinu Španěle, Portugalce, Bělorusy a Rusy a ti západní Evropani jsou mnohem více zvyklí diskutovat.“

„Ti známkově nadprůměrní studenti mají zas ubráno té empatii, pro mě to bylo dost zajímavé, že jsem zjistila, že u studentů, kteří by tento projekt bývali nepotřebovali, se ukazuje, že to naopak potřeba je. Jedním z přínosů projektu (jednalo se o téma LGBT) bylo i zapojení ostatních studentů školy.“

Závěrečné slovo koordinátora projektu

„Za mě to byla ohromná zkušenost v řadě věcí. Administrativními záležitostmi jsme strávili hory času. Komunikace a projednávání těch žákovských projektů a vůbec té myšlenky, to bylo nedostatečné. My jsme nevěděli, kolik času bude potřebovat. Vůbec jsem nevěděl, co si k vám můžu dovolit, kolikrát vám můžu lézt ještě do výuky.“

„Nejvíce to vybočovalo na GJN, tam jsme museli reagovat na ty vaše požadavky, to bylo ve výsledku přínosné, posunuli jsme se od samotných informací k samotné analýze procesů. Na učilištích jsem viděl, že musíme hodně zvolnit, ale dalo se s tím pracovat. Spolupráce mi přišla dobrá skoro na všech školách.“

„Obeslal jsem 150 škol, Praha je vzdělávacími aktivitami přesycená a zároveň to téma je negativně konotované. Někdy nás vysloveně arogantně odpálkovali.“

Zúčastněné pozorování

Během půlročního evaluačního působení v projektu došlo k pozorování na dvou workshopech na pražských gymnáziích.

Workshop na Praze 6 byl závěrečným setkáním před samotnou prací na projektu, žáci se rozdělovali do skupin po tématech (Židé, LGBT a Cizinci). Hodina probíhala bez problémů a třída dobře spolupracovala.

Workshop na gymnáziu na Praze 10 probíhal formou přednášky a následné diskuze o kritickém čtení médií a následoval interaktivní aktivita zaměřená na předsudky. Interaktivní aktivita třídy sedla lépe než diskuze, kde v kolektivu zřejmě nezafungoval dynamický rozjezd názorové výměny, ale žáci naopak mlčeli.

Další pozorování probíhalo v rámci distribuce výstupních dotazníků na zapojených školách, kde proběhlo již vstupní dotazování, jednalo se celkem o devět škol a deset datových souborů (tříd bylo více, ale na dvou školách došlo ke sloučení všech dotazníků do jednoho datového souboru). Přístupy žáků k vyplňování dotazníků a atmosféra ve třídě na jednotlivých školách byla velice rozdílná. Nedá se říci, že by na gymnáziích byla kultivovanější, než na učilištích. Atmosféra, po následné konzultaci se členy realizačního týmu, odpovídala podobě rozloučení na školách před samostatnou realizací vlastních projektů

Poslední pozorovanou aktivitou bylo závěrečné setkání s prezentací žákovských projektů v DOXu. Akce se organizačně velmi podařila, i když nedorazili všichni zúčastnění, závěrečného setkání se zúčastnilo cca 80 žáků a pedagogů. Součástí setkání byla panelová diskuze, skupinové aktivity, společné setkání učitelů a žáků nad projektovými metodami, prezentace projektů a předávání ocenění.

Doporučení pro další navazující projekty podobného typu

Z rozhovorů s pedagogy, společného setkání studentů a pedagogů nad metodami práce i z peer to peer setkání vzešla řada doporučení. Jedná se o doporučení pro další podobné návazné projekty, pro další práci Multikulturního centra Praha i pro samotné školy, které se rozhodnou pro spolupráci v podobném projektu. Některá doporučení nejsou v kompetenci škol ani Multikulturního centra, nýbrž v kompetenci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Mnohdy se jedná o systémová doporučení, která se nedají změnit na základě podobných projektů, ale je zapotřebí širší školská reforma.

Mezi body doporučení, která vyplynula ze zpětné vazby, patří tyto:

- „Vývoz projektu“ Interkulturního vzdělávání mimo Prahu, kde jsou tyto edukativní, diskuzní a participativní projekty možná více zapotřebí z důvodu více citelného sociálního napětí a menší nabídky podobného vzdělávání.
 - Tato skutečnost je realizátorům projektu i vedení MKC známa, nicméně dochází k dlouhodobé nesnadnosti alokovat finanční prostředky v těchto typech projektů na regiony mimo Prahu.
- Prezentace projektu skrze to, co se zapojení žáci dozvěděli a jak svoje dovednosti zohlednili ve svých projektech.
 - Na setkání pedagogů a žáků jeden žák vyjádřil kritiku vůči názvu projektu z důvodu jeho složitosti, délce a tendenčnosti. Projekt má negativní konotaci v současném společensko – politickém kontextu České republiky. Nicméně podle (na setkání) přítomné pedagožky zároveň pojem „interkulturní“ dobře vystihuje dialog kultur, což je i pro téma soužití v Praze mnohem trefnější, než název například pojem „multikulturní“.
- Podpora realizace projektu již na Mateřských a Základních školách – interkulturní vzdělávání skrze podporu kritického myšlení by mělo být podporováno již v nižších stupních vzdělávání.
- Podpora realizace projektu pro studenty Pedagogických fakult vysokých škol z důvodu nabití znalostí a dovedností pro kulikulární výuku i získání zkušeností s novými metodami práce. Nové metody rozvíjí měkké dovednosti žáků, kteří se tak ve škole mohou vzdělávat i v jiných oblastech, než těch daných povinným kurikulem.
- Podpora realizace projektu pro pedagogy MŠ, ZŠ a SŠ formou dalšího vzdělávání pedagogů skrze nové metody práce kritického myšlení a mediální gramotnosti.
 - To se během evaluovaného projektu ukázalo jako velmi hodnotné, pro pedagogy učení se novým metodám mělo velký význam. Nové metody jim rozšířily obzor poznání jak se s žáky dále obohacovat novými důležitými informacemi pro dění v současném světě.

- Participace s žáky na podobě projektu již před realizací projektu.
 - Během rozhovoru s jedním pedagogem gymnázia i s pedagogy na peer to peer setkání došlo na to, že projekt třídě tematicky a metodicky „nesedl“. To by se pro příští realizaci dalo vyřešit konzultací podmínek přímo s vybranými třídami, konzultaci by měl provést spolupracující pedagog. Za stavu komunikace podmínek dopředu by se žáci stali spoluvůrci projektu a pravděpodobnost spokojenosti s realizací by se mohla ještě zvětšit.

- Lepší komunikace se školou a spolupracujícími pedagogy o podmínkách pro praktickou část projektu (kolik času, jak intenzivně, kolik prostoru pro žákovské projekty vyhradí škola). Toto nastavení by mělo proběhnout již při uzavírání spolupráce se školou.
 - Nastavení vyhovujících podmínek praktické části projektu se jeví jako klíčové doporučení pro další projekty podobného typu. Nastavení podmínek pro práci na projektu tak bylo klíčovým organizačním problémem, mezi realizačním týmem a pedagogy panovala shoda na tom, že kdyby tyto podmínky byly předem dobře nastaveny, k problémům a v důsledku i negativnímu hodnocení žáků by nemuselo dojít.

- Podpora interkulturního vzdělávání lokálního a komunitního charakteru v místě školy a bydliště žáků a pedagogů.
 - Řada zapojených škol již před vstupem do projektu interkulturní vzdělávání nějakým způsobem podporovala, jednalo se ale o interkulturalismus globálního charakteru, nikoli přímo lokálního a komunitního. V lokální rovině měl projekt přesah, zejména proto, že žáky motivoval k zájmu o poznávání jejich okolí a interkulturní reality Prahy.

- Dostatečná personální kapacita pro projekt v rámci úvazků.
 - Na setkání žáků a pedagogů zaznělo, že rozdělení ve třídě do dvou skupin pro žákovské projekty se jeví jako velmi nepraktické. Žáků v jedné projektové skupině bylo mnohdy velké množství a organizace práce na projektu tak byla dost obtížná. Skupinám, které měly menší počet členů, se pracovalo efektivněji a lépe. Rozdělení jen do dvou základních projektových skupin vyplynulo právě z malé personální kapacity projektu, na dvou gymnáziích i přes to vzniklo více projektových skupin a projekty se jim tak podařilo dokončit. Na jedné střední škole se naopak vzhledem k velkému počtu žáků některé ani nepodařilo na práci na projektu zapojit.

Závěr

Dokument představil evaluaci projektu *Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci a respektu*. Byl představen projekt jako takový, jeho proces a následně teorie a metodika evaluace.

Během jednotlivých evaluačních šetření jsme se dozvíдали mnoho nových podnětů pro zlepšení práce na podobných projektech do budoucna. Tyto podněty jsou zapsány jako doporučení pro další práci jak pracovníku Multikulturního centra Praha, tak samotných pedagogů a žáků zapojujících se škol.

Motivace vstupu do projektu a uzavření spolupráce s MKC byly velmi rozličné. Spolupráce se hodila z důvodu dodání teoretických seminářů nebo i proto, že nabídka vyvolala zvědavost „kdo všechno může být Pražanem“ jako šanci pro žáky, aby si ve svém okolí vyhledali někoho, kdo je jiný a blíž ho poznali. Projekt mnohde zapadal i do studijního plánu škol, konkrétní témata a nastavení metodiky práce je ale do budoucna vždy dobře zkontrolovat se školou a pedagogem, který za školu komunikuje.

Praha je prý projekty „multikulti“ vzdělávání přesycená, zaznívalo od mnoha pedagogů a studentů, nicméně i v Praze podle oslovené pedagožky na zapojené škole žáci často moc netuší, co se děje v zahraničí a zájem o politické dění v Česku je zejména v souvislosti s Andrejem Babišem. Mladí lidé chodí na demonstrace, podle názoru pedagožky, spíše kvůli identifikaci s „protibabišovským“ táborem než ze skutečného zájmu o politické dění.

Projekt byl zaměřen na kritické čtení médií i podporu reflexe místa, kde žijeme, s kým žijeme a jak soužití vypadá. To jsou dovednosti, potřebné pro všechny žáky v Praze i mimo ni a práce na zvyšování těchto kompetencí není nikdy dost i v hlavní městě, přesyceném mnoha nabídkami vzdělávání.

Zdroje

Seznam tabulek a obrázků

Cyklus vývoje, implementace a evaluace, Hendl 2005

Obecný princip obecných (goal – based) evaluací, Remr 2010

Tabulka počtu dotazníků na jednotlivých školách, vlastní tvorba

Literatura

Davidson, J. E. 2004. Evaluation methodology basics: The nuts and bolts of sound evaluation, Sage Publications, Inc.

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*, Praha: Portál

Remr, J. 2010. *Dizertační práce: Teorie a praxe evaluačních šetření v České republice*, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií

Internetové zdroje

<http://mkc.cz/>

<https://www.dox.cz/cs/>

<https://www.pamatnik-terezin.cz/>

<https://www.jewishmuseum.cz/>

<https://www.ustrcr.cz/>

<https://ufal.mff.cuni.cz/cvbm/>

<https://www.queerpamet.cz/>

<http://www.icpraha.com/>

<https://zakovskeprojekty.mkc.cz/>

Přílohy

Průběžná zpětná vazba

EVALUAČNÍ DOTAZNÍK – WORKSHOPY (žáci i pedagogičtí pracovníci)

1. Jsem žák ☐ pedagogický pracovník ☐

2. Zhodnoťte, prosím, jednotlivé oblasti workshopu na škále od 1 do 5 jako ve škole.

	velmi spokojen/a					velmi nespokojen/a
	1	2	3	4	5	
organizace workshopu	☐	☐	☐	☐	☐	
struktura workshopu	☐	☐	☐	☐	☐	
obsahová stránka workshopu	☐	☐	☐	☐	☐	
lektoři	☐	☐	☐	☐	☐	
práce v skupinách	☐	☐	☐	☐	☐	

3. Splnil workshop Vaše očekávání?

ano ☐ ne ☐

prostor pro Váš komentář:.....
.....

4. Byla délka trvání workshopu přiměřená?

ano ☐ ne ☐

prostor pro Váš komentář:.....
.....

5. Zhodnoťte, prosím, práci lektorů?

.....

.....
.....

6. Uved'te, prosím, co pro Vás nejužitečnějšího jste se během workshopu dozvěděl/a?

.....
.....

7. Využijete znalosti a dovednosti získané během workshopu?

ano ☐ ne ☐

Pokud ano, uveďte jak:
.....

8. Co Vám na workshopu scházelo, případně co pro Vás nebylo srozumitelné nebo obtížně zvládnutelné?

.....
.....

9. Zde je prostor pro Vaše další připomínky, poznámky či doporučení.

.....
.....
.....

10. Jak celkově hodnotíte workshop na škále od 1 do 5 jako ve škole?

velmi spokojen/a

1
☐

2
☐

3
☐

4
☐

velmi nespokojen/a

5
☐

Děkujeme za účast na workshopu i za vyplnění dotazníku.

Vstupní dotazník pro žáky zúčastněných škol

Co je pro určení naší identity nejdůležitější? Určete pořadí: 1 = nejdůležitější; 4 = nejméně důležité.

- a) politická strana, hnutí
- b) národnost
- c) rodina
- d) náboženství

Jaký má význam pojem nacionalismus?

- a) Název pro extrémní pravicové názory, které se hlásí k nacismu a fašismu.
- b) Pocit psychické vázanosti na vlastní národ; láska k vlasti.
- c) Politická ideologie, která tvrdí, že národ by měl být jednotný, stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství.

Změnil se postoj seriózních médií k Židům během meziválečného období tzv. Druhé republiky (1938-1939) nebo až v době tzv. Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945)?

- a) Ano, zásadně – začaly psát proti Židům.
- b) Ano, ale jen částečně – více tematizovaly Židy, o kterých předtím téměř nevycházely články.
- c) Ne – postoj byl vždy protižidovský.
- d) Ne – seriózní média vždy chránila Židy.
- e) Ne – o Židech se začalo psát až v období Protektorátu Čechy a Morava.

Jak většinou reagovala česká média na tzv. migrační krizi? Jakým způsobem prezentovala uprchlíky?

- a) Popisovala hlavně příčiny útěku před válkou a prezentovala je jako válečné uprchlíky.
- b) Psala hlavně o stavu pracovního trhu a psala o ekonomických migrantech.
- c) Mezi hlavní témata patřila ochrana hranic a uprchlíky prezentovala jako objekt policejní činnosti.

Která menšina je dnes v Praze nejvíce zastoupena?

- a) Romové;
- a) Ukrajinci;
- b) Vietnamci.

Proč v ČR roste počet cizinců?

- a) Máme bohatý sociální systém, který láká migranty.

- b) Došlo k válečným konfliktům, které sem vyhnaly spoustu lidí.
- c) Na českém trhu je nedostatek pracovníků.

Pro mou identitu je důležitá

- příslušnost či sympatie k politické straně či hnutí

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- národnost

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- rodina

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- náboženství

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- věková skupina, vrstevníci

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- část ČR, ve které žiji

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

Skutečnost, že jsem českým občanem, si spojuji zejména s tím, že

- mluvím česky

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- cítím pouto k vlastnímu národu, tradicím a dějinám, cítím se být Čechem/Češkou

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- respektuji český právní řád, politické instituce a zákony

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- mám české předky a narodil jsem se v České republice

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

Nacionalismus považuji za

- ideologii s extrémními pravicovými názory, které mají blízko k nacismu a fašismu

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- pocit psychické vázanosti na vlastní národ; lásku k vlasti

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- politickou ideologii, která tvrdí, že národ by měl být jednotný stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

V demokratické společnosti by podle mého názoru

- zájmy menšin měly být podřízeny vůli většiny, přičemž vůle většiny se projevuje ve volbách

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- práva menšin by měla být ústavně garantována, přičemž justice dbá o to, aby tato práva nebyla porušována

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

Evropská unie zejména

- zasahuje do chodu našeho státu, omezuje naší suverenitu

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- usiluje o harmonický rozvoj členských států a zmenšování regionálních rozdílů

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- na území všech členských států garantuje volný pohyb osob, služeb, kapitálu a zboží

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

Multikulturalismus považuji za

- způsob, jak zajistit nekonfliktní soužití mezi příslušníky různých kultur v národnostně velmi rozmanité realitě

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- zrovnoprávnění různých kultur na území jednoho státu (odmítnutí nadřazenosti většinové kultury nad ostatními)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- uspořádání, které tvrdí, že všichni občané dané země jsou si před zákonem rovni bez ohledu na to, k jaké kultuře se hlásí (jsme v první řadě občané, teprve pak muslimové, křesťané apod.)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- nefunkční a překonaná (neomarxistická) ideologie utlačující původní (většinovou) populaci cizinci či národnostními menšinami (jak je vidět na příkladu soužití majority s muslimskou menšinou v řadě měst západní Evropy)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- řízený proces, jehož cílem je likvidace svobody a tradičních evropských (křesťanských) hodnot

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

Média

- poskytují pravdivé, ověřené a nezaujaté informace

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- analyzují a kritizují, plní roli „hlídacího psa“ demokracie

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- reprezentují a hájí zájmy svých vlastníků

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

1 2 3 4 5

- zveřejňují lživé a manipulativní informace (tzv. „fake news“)
- velmi nesouhlasím velmi souhlasím
- 1 2 3 4 5

V ČR roste počet cizinců, protože

- máme štědrý sociální systém, který k nám láká migranty
- velmi nesouhlasím velmi souhlasím
- 1 2 3 4 5
- došlo k válečným konfliktům, které sem vyhnaly spoustu lidí
- velmi nesouhlasím velmi souhlasím
- 1 2 3 4 5
- na českém pracovním trhu je nedostatek pracovníků
- velmi nesouhlasím velmi souhlasím
- 1 2 3 4 5

Výstupní dotazník pro žáky zúčastněných škol

Co je pro určení naší identity nejdůležitější? Určete pořadí: 1 = nejdůležitější; 4 = nejméně důležité.

- e) politická strana, hnutí
- f) národnost
- g) rodina
- h) náboženství

Jaký má význam pojem nacionalismus?

- d) Název pro extrémní pravicové názory, které se hlásí k nacismu a fašismu.
- e) Pocit psychické vázanosti na vlastní národ; láska k vlasti.
- f) Politická ideologie, která tvrdí, že národ by měl být jednotný, stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství.

Změnil se postoj seriózních médií k Židům během meziválečného období tzv. Druhé republiky (1938-1939) nebo až v době tzv. Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945)?

- f) Ano, zásadně – začaly psát proti Židům.

- g) Ano, ale jen částečně – více tematizovaly Židy, o kterých předtím téměř nevycházely články.
- h) Ne – postoj byl vždy protižidovský.
- i) Ne – seriózní média vždy chránila Židy.
- j) Ne – o Židech se začalo psát až v období Protektorátu Čechy a Morava.

Jak většinou reagovala česká média na tzv. migrační krizi? Jakým způsobem prezentovala uprchlíky?

- d) Popisovala hlavně příčiny útěku před válkou a prezentovala je jako válečné uprchlíky.
- e) Psala hlavně o stavu pracovního trhu a psala o ekonomických migrantech.
- f) Mezi hlavní témata patřila ochrana hranic a uprchlíky prezentovala jako objekt policejní činnosti.

Která menšina je dnes v Praze nejvíce zastoupena?

- a) Romové;
- b) Ukrajinci;
- c) Vietnamci.

Proč v ČR roste počet cizinců?

- d) Máme bohatý sociální systém, který láká migranty.
- e) Došlo k válečným konfliktům, které sem vyhnaly spoustu lidí.
- f) Na českém trhu je nedostatek pracovníků.

Pro mou identitu je důležitá

- příslušnost či sympatie k politické straně či hnutí

velmi nesouhlasím
1
2
3
4
5
velmi souhlasím

- národnost

velmi nesouhlasím
1
2
3
4
5
velmi souhlasím

- rodina

velmi nesouhlasím
1
2
3
4
5
velmi souhlasím

- náboženství

- velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím
- věková skupina, vrstevníci
- velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím
- část ČR, ve které žiji
- velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

Skutečnost, že jsem českým občanem, si spojuji zejména s tím, že

- mluvím česky
- velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím
- cítím pouto k vlastnímu národu, tradicím a dějinám, cítím se být Čechem/ Češkou
- velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím
- respektuji český právní řád, politické instituce a zákony
- velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím
- mám české předky a narodil jsem se v České republice
- velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

Nacionalismus považuji za

- ideologii s extrémními pravicovými názory, které mají blízko k nacismu a fašismu
- velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím
- pocit psychické vázanosti na vlastní národ; lásku k vlasti
- 1 velmi nesouhlasím 2 3 4 5 velmi souhlasím
- politickou ideologii, která tvrdí, že národ by měl být jednotný stejně jako jeho kultura a politika, jazyk a náboženství
- velmi nesouhlasím velmi souhlasím

1 2 3 4 5

V demokratické společnosti by podle mého názoru

- zájmy menšin měly být podřízeny vůli většiny, přičemž vůle většiny se projevuje ve volbách

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- práva menšin by měla být ústavně garantována, přičemž justice dbá o to, aby tato práva nebyla porušována

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

Evropská unie zejména

- zasahuje do chodu našeho státu, omezuje naši suverenitu

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- usiluje o harmonický rozvoj členských států a zmenšování regionálních rozdílů

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- na území všech členských států garantuje volný pohyb osob, služeb, kapitálu a zboží

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

Multikulturalismus považuji za

- způsob, jak zajistit nekonfliktní soužití mezi příslušníky různých kultur v národnostně velmi rozmanité realitě

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- zrovnoprávnění různých kultur na území jednoho státu (odmítnutí nadřazenosti většinové kultury nad ostatními)

velmi nesouhlasím

1 2 3 4 5

velmi souhlasím

- uspořádání, které tvrdí, že všichni občané dané země jsou si před zákonem rovni bez ohledu na to, k jaké kultuře se hlásí (jsme v první řadě občané, teprve pak muslimové, křesťané apod.)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- nefunkční a překonaná (neomarxistická) ideologie utlačující původní (většinovou) populaci cizinci či národnostními menšinami (jak je vidět na příkladu soužití majority s muslimskou menšinou v řadě měst západní Evropy)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- řízený proces, jehož cílem je likvidace svobody a tradičních evropských (křesťanských) hodnot

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

Média

- poskytují pravdivé, ověřené a nezájaté informace

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- analyzují a kritizují, plní roli „hlídacího psa“ demokracie

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- reprezentují a hájí zájmy svých vlastníků

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- zveřejňují lživé a manipulativní informace (tzv. „fake news“)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

Důvěra ve jmenovaná média

- Lidové noviny (lidovky.cz)

velmi důvěřuji 1 2 3 4 5 zcela nedůvěřuji

- Respekt (respekt.cz)

velmi důvěřuji 1 2 3 4 5 zcela nedůvěřuji

- Mladá fronta Dnes (indes.cz)

velmi důvěřuji	1	2	3	4	5	zcela nedůvěřuji
----------------	---	---	---	---	---	------------------

- Blesk (blesk.cz)

velmi důvěřuji	1	2	3	4	5	zcela nedůvěřuji
----------------	---	---	---	---	---	------------------

- DTV (dvtv.cz)

velmi důvěřuji	1	2	3	4	5	zcela nedůvěřuji
----------------	---	---	---	---	---	------------------

- Hospodářské noviny (ihned.cz)

velmi důvěřuji	1	2	3	4	5	zcela nedůvěřuji
----------------	---	---	---	---	---	------------------

- Reflex (reflex.cz)

velmi důvěřuji	1	2	3	4	5	zcela nedůvěřuji
----------------	---	---	---	---	---	------------------

- Parlamentní listy (parlamentnilisty.cz)

velmi důvěřuji	1	2	3	4	5	zcela nedůvěřuji
----------------	---	---	---	---	---	------------------

- Právo (novinky.cz, pravo.cz)

velmi důvěřuji	1	2	3	4	5	zcela nedůvěřuji
----------------	---	---	---	---	---	------------------

V ČR roste počet cizinců, protože

- máme štědrý sociální systém, který k nám láká migranty

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- došlo k válečným konfliktům, které sem vyhnaly spoustu lidí

velmi nesouhlasím	1	2	3	4	5	velmi souhlasím
-------------------	---	---	---	---	---	-----------------

- na českém pracovním trhu je nedostatek pracovníků

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

Organizace projektu

- projekt byl dobře organizován (při setkání na místě ve třídě i s učiteli ve škole)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- během setkání v rámci projektu jsem měl možnost vyjadřovat své názory

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- komunikace se spolužáky během projektu probíhala bez obtíží

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- komunikace s lektory/lektorkami projektu probíhala bez obtíží

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- časová kapacita (počet setkání a jejich časová dotace) projektu mi vyhovovala

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- čas na přípravu skupinového projektu mi vyhovoval

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

Přínos projektu

- projekt mi přinesl mnoho nových znalostí o tématech, kterých jsme se dotýkali

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- díky projektu jsem změnil/a názor na témata multikulturalismu, nacionalismu, médií aj.

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- díky projektu jsem se naučil/a vyjadřovat svoje názory na daná témata

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- díky projektu jsem se naučila lépe argumentovat svoje názory

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- díky projektu vím o možnostech, jak se dál zapojit ve volném čase do aktivit ohledně probíraných témat

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- ohledně témat, probíraných v projektu vím, z jakých zdrojů čerpat a kde je hledat

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- z nabitých znalostí a zkušeností z projektu budu čerpat i v budoucnosti

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- projekt, podle mě, pomohl otevřít oči i dalším spolužákům

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- ocenil/a bych, kdyby na projekt navázal v příštím roce další obdobný

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- multikulturní vzdělávání by mělo být součástí obecného vzdělávání

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- díky projektu jsem tolerantnější a mám větší respekt vůči menšinám v ČR (etnickým či sexuálním)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

- díky projektu jsou moji spolužáci tolerantnější a mají větší respekt vůči menšinám v ČR (etnickým či sociálním)

velmi nesouhlasím 1 2 3 4 5 velmi souhlasím

Je něco, co byste chtěl/a dodat či vzkázat realizátorům projektu?

Scénář polostrukturovaného rozhovoru s učiteli zúčastněných škol

Na vybraných středních školách (gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště) probíhá interkulturní vzdělávání. Dodavateli tohoto vzdělávání jsou buď nasmlouvané neziskové organizace, nebo si vzdělávání škola řeší sama. Vaše škola je zapojena do projektu Interkulturním vzděláváním k toleranci a respektu, který realizuje Multikulturní centrum Praha.

V rozhovoru budeme mluvit o interkulturním vzdělávání, tím je myšleno (vzhledem k našemu projektu) vzdělávání se zaměřením na kritické myšlení; argumentační cvičení v tématech multikulturalismu; probuzení zájmu o problematiku soužití menšin s majoritou; tvorbu tematického žákovského projektu; praktickou zkoušku zapojení se žáků do veřejného života.

- **Z jakého důvodu jste se jako škola rozhodli vstoupit do projektu?** Co vás motivovalo? Co vás přesvědčilo?
- **Jaký předpokládáte přínos projektu?** Pro koho, pro co, jak velký a zásadní?
- **Jaký předpokládáte dopad projektu?**
- **Jak jste byli spokojeni s jeho realizací?** S organizací na místě a komunikací s realizátory po mailu či telefonu. Dostávalo se Vám všech informací, které jste potřeboval/a?
- **Máte v plánu v budoucnu na projekt navazovat dalším vzděláváním?** Případně jakým způsobem a kým?
- **Jaký zaujímá vaše škola vztah k interkulturnímu vzdělávání?** Vyjádřete se za učitele i za studenty.
- **Myslíte, že je v dnešní době důležité vést studenty ke kritickému myšlení a argumentačním schopnostem** (obecně i např. při vstřebávání informací z médií)? Pokud ano, jakým způsobem? O jaké žáky a studenty by se mělo jednat?
- **Považujete interkulturní vzdělávání důležité pro všechny žáky a studenty všech typů vzdělávání?** (MŠ, ZŠ, Gymnázia, SŠ, SOU, VŠ)
- **Jak se díváte, vy osobně, na tendence politického uvažování současných studentů?** Můžete srovnat jejich tendence uvažování s předešlými generacemi studentů? Pokud vidíte rozdíl, můžete popsat jeho příčiny a dopady?

Scénář společného setkání učitelů a žáků nad projektovými metodami

- **Úvod, přivítání, vzájemné představení, představení smyslu setkání a jmenovky pro účastníky**

- **Rekapitulace náplně projektu**

Na vybraných středních školách (gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště) probíhá interkulturní vzdělávání. Dodavateli tohoto vzdělávání jsou buď nasmlouvané neziskové organizace, nebo si vzdělávání škola řeší sama. Vaše škola je zapojena do projektu Interkulturním vzděláváním k toleranci a respektu, který realizuje Multikulturní centrum Praha.

V rozhovoru budeme mluvit o interkulturním vzdělávání, tím je myšleno (vzhledem k našemu projektu) vzdělávání se zaměřením na kritické myšlení; argumentační cvičení v tématech multikulturalismu; probuzení zájmu o problematiku soužití menšin s majoritou; tvorbu tematického žákovského projektu; praktickou zkoušku zapojení se žáků do veřejného života.

- **Stanovení pravidel skupinové diskuze**

- **Diskuze**

3a. Co pro vás znamená interkulturní vzdělávání?

3b. Jaký myslíte, že má interkulturní vzdělávání přínos obecně? A jaký může mít, podle vás, dopad? Pro koho, pro co, jak velký a zásadní?

3c. Jaký přínos měla, pro vás, účast v projektu MKC? Co nového jste se dozvěděli a jak s tím budete v budoucnu nakládat?

3d. Myslíte, že je důležité číst kriticky média? Případně proč a jakým způsobem? Jak byste někoho vy učili číst kriticky média?

3e. Jak se díváte na tendence politického uvažování současných studentů? (úvaha nad připraveným materiálem studentských voleb)

- **Rozhovor o diskuzi, její hodnocení na závěr a její případné doplnění**
- **Rozloučení**

Scénář peer to peer setkání s pedagogy zapojených škol

1. Úvod, přivítání, vzájemné představení, představení smyslu setkání

2. Rekapitulace náplně projektu

3. Stanovení pravidel diskuze

4. Diskuze

4a. Z jakého důvodu jste se jako škola rozhodli vstoupit do projektu? Co vás motivovalo? Co vás přesvědčilo? Proč se zapojily právě dané třídy?

4b. Jaký zaujímá vaše škola postoj k interkulturnímu vzdělávání?

4c. Podporovala v minulosti vaše škola interkulturní vzdělávání konkrétně v Praze v rámci toho s kým tu žijeme? Jako kontextualizace do toho, kde se vaše škola nachází? Ten směr je tedy externí nebo globálního charakteru?

4d. Jaký předpokládáte dopad projektu? Může tento typ projektu mít dopad na kritičtější občanskou společnost?

4e. Jak jste spokojeni s jeho realizací? S organizací na místě a komunikací s realizátory po mailu či telefonu. Dostávalo se Vám všech informací, které jste potřeboval/a? Zhodnoťte kladné i záporné stránky zapojení se do projektu.

4f. Jaký přínos měla, pro vás, účast v projektu MKC? Co nového se, podle Vás studenti dozvěděli a jak s tím budete v budoucnu nakládat? Jak konkrétně projekt obohatil vás?

4g. Máte v plánu v budoucnu na projekt navazovat dalším vzděláváním? Případně jakým způsobem a s kým?

5. Doplnění informací, které nezazněly, komentáře

6. Poděkování, rozloučení